

แนวทางปฏิบัติ โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในเขตปฏิรูปที่ดิน ๒๕๖๖

คำนำ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) ที่ขับเคลื่อนงานส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ผ่านการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ด้วยเล็งเห็นว่าเกษตรอินทรีย์ เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ที่ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่ใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร เน้นการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงยังช่วยทำให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงขึ้นได้ โดยการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินผ่านกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบของโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS) ส่งเสริมการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) ตลอดจนส่งเสริมการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงตลาด เพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ จำนวนเกษตรกร และประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้มีคุณภาพ อันจะทำให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน มีรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมั่นคง และยั่งยืน สามารถพึ่งตนเอง และอยู่รอดบนที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ได้อย่างมีความสุขต่อไป

สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยกลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ จัดทำ “คู่มือการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน” ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ส.ป.ก. ส่วนกลาง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	๑
ความหมายของ เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)	๓
วัตถุประสงค์และเป้าหมาย	๓
วิธีดำเนินงาน	๔
ปริมาณงาน และประมาณการค่าใช้จ่าย	๖
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๖
การติดตามผลและประเมินผล	๖
กรอบแนวคิดโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	๗

บทที่ ๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	๘
แผนการพัฒนาโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	
• แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๑ (เริ่มใหม่)	๑๐
• แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๒ (ระยะปรับเปลี่ยน/พร้อมยกระดับ)	๑๑
• แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๓ (พร้อมเข้าสู่กระบวนการตรวจรับรอง)	๑๑
กระบวนการโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	๑๓

บทที่ ๓ องค์ความรู้สู่ระบบเกษตรอินทรีย์

โรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS)	๑๔
ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS)	๒๕

บทที่ ๔ ระบบควบคุมภายใน

การจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการฯ	๒๗
การจัดทำและปรับปรุงระบบเอกสารภายในของโครงการฯ	๒๗
การรับสมัครสมาชิกโครงการเกษตรอินทรีย์	๒๗
การตรวจประเมินฟาร์มระบบควบคุมภายใน	๒๗
การขึ้นทะเบียนรับรองเกษตรกรผู้ผลิตโครงการเกษตรอินทรีย์	๒๘
การประสานงานในการรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก	๒๘
การประสานงานกับหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์	๒๘

ภาคผนวก

แบบสอบถามการติดตามและประเมินผล	
• แบบสอบถามการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖	
• แบบเก็บข้อมูลทั่วไปพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปี ๒๕๖๖	
แบบฟอร์มระบบควบคุมภายใน	
• โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ข้าว)	
• โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ผัก,ผลไม้)	

บทที่ ๑

โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑. ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดกรอบแนวคิด และแนวทางในการพัฒนาประเทศที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องบนหลักการ ใช้ การรักษา การฟื้นฟูฐานทรัพยากรอย่างยั่งยืนไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่มาตรฐานความปลอดภัย เพื่อให้สินค้าเกษตรเป็นที่ยอมรับของตลาด และสร้างความปลอดภัยให้แก่อาหารและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) กำหนดเป้าหมายไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ในเป้าหมายที่ ๑ มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้นพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาให้มีการยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีความเชื่อมโยงกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในเป้าหมายที่ ๒ การยุติความหิวโหยเป้าประสงค์ที่ ๒.๔ สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่น ๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ที่มีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่ จำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ และเพิ่มอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน

จากนโยบายการส่งเสริมภาคการเกษตรของประเทศที่ผ่านมาในช่วงทศวรรษที่ ๑๖ การปฏิวัติเขียว (The Green Revolution) ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรเพื่อยังชีพไปสู่การทำเกษตรเพื่อการค้า เกษตรกรส่วนใหญ่หันไปทำการเกษตรเชิงเดี่ยว รวมทั้งมีการใช้สารเคมีในการผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อเร่งการเจริญเติบโตของพืช การป้องกันกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากต้องการปริมาณผลผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าขายเป็นสำคัญ แม้ว่าผลจากการปฏิวัติเขียว จะช่วยให้สามารถยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตทางการเกษตรได้มากขึ้น แต่การใช้สารเคมีที่มากเกินไปจนความจำเป็น และไม่ถูกต้องเหมาะสม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค และด้านสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากสถิติผู้ป่วยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในปี ๒๕๖๐ มีอัตราป่วย ๑๖.๘๑ ต่อประชากรแสนราย ซึ่งเพิ่มขึ้น ๑,๑๑๗ ราย เทียบจากปี ๒๕๕๙ ที่มีอัตราป่วย ๑๔.๔๑ ต่อประชากรแสนราย ซึ่งจะมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย, ๒๕๖๒) รวมถึงสถิติการปนเปื้อนของสารเคมีและสารตกค้างในสินค้าเกษตรและอาหาร จากการสุ่มตรวจ ตัวอย่างผักและผลไม้ของเครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Thai-Pan) ในปี ๒๕๖๓ พบว่ามีผักและผลไม้มากถึง ๕๘.๗% ที่พบสารพิษตกค้างเกินมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค นอกจากนี้แล้ว การทำเกษตรเคมียังก่อให้เกิดปัญหาการปนเปื้อนของดิน ทำให้ดินเป็นแหล่งสะสมสารเคมีที่มีผลตกค้าง ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรลดลง

นอกจากนี้ ปัญหาสุขภาพและปัญหาความเสื่อมโทรมของดินและสภาพแวดล้อม ที่เกิดจากการทำเกษตรเคมี ทำให้กรอบแนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงมาให้

ความสำคัญกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุงบำรุงดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศ ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่ใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งฮอร์โมนสังเคราะห์ ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานศัตรูพืช โดยเชื่อว่าดินที่สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตจากผืนดินนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้รับอาหารที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามไปด้วย

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) ที่ขับเคลื่อนงานส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ผ่านโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ด้วยเล็งเห็นว่าเกษตรอินทรีย์ เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ที่ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่ใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร เน้นการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงยังช่วยทำให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจและเจตนารมณ์ของ ส.ป.ก. ในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสร้างรายได้ที่มั่นคง จนสามารถเลี้ยงชีพตนเองและพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ที่ผ่านมา ส.ป.ก. ดำเนินการ ส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบของโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS) ให้เกษตรกรได้ทดลองปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้เกษตรกรได้วิเคราะห์และกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากร และทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงตลาดนั้น ส.ป.ก. เริ่มต้นด้วยการส่งเสริมการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) เนื่องจากมีต้นทุนต่ำ และมีความเหมาะสมกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ที่ส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าในตลาดภายในประเทศ และเกษตรกรที่ผ่านกระบวนการรับรองสามารถยกระดับการผลิตเพื่อขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ โดยบูรณาการความร่วมมือกับมูลนิธิสายใยแผ่นดิน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ผลงานที่ผ่านมา ทำให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ และเพิ่มทักษะในการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๑๒,๖๖๙ ราย จำนวนพื้นที่ ๕๒,๑๘๖ ไร่ รวมถึงเกิดเครือข่ายเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์และสร้างกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง และขยายพื้นที่ เพิ่มจำนวนเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดินให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเพื่อเพิ่มอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ จำนวนเกษตรกร และประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้มีคุณภาพ มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน อันจะทำให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมั่นคงและยั่งยืน สามารถพึ่งตนเอง และอยู่รอดบนที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้ได้อย่างมีความสุขต่อไป

๒. ความหมายของ เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)

เกษตรอินทรีย์ กระบวนการเกษตรและสหกรณ์ คือ ระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุอันตรายจากการสังเคราะห์และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) หรือพันธุวิศวกรรม มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

๓. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓.๑ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มทักษะการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

๒) เพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ จำนวนเกษตรกร และประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ตามระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System :PGS) ให้มีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๓) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นที่ยอมรับ และเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย

๑) พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๘,๔๘๐ ไร่

๒) เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๒,๘๐๐ ราย

๔. สถานที่ดำเนินการ

๔.๑ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) โดย สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.)

๔.๒ พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๕๓ จังหวัด ประกอบด้วย

๔.๒.๑ ภาคเหนือ ๑๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี

๔.๒.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๙ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

๔.๒.๓ ภาคกลาง ๑๑ จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปทุมธานี ปราจีนบุรี ระยอง ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

๔.๒.๔ ภาคใต้ ๙ จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ตรัง ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ระนอง สงขลา และสุราษฎร์ธานี

๕. ผู้ดำเนินการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ

๕.๑ ส.ป.ก. สพท. โดย กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ

๕.๒ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด จำนวน ๕๓ จังหวัด

๖. วิธีดำเนินงาน

๖.๑ ส.ป.ก. ส่วนกลาง ดำเนินการ ดังนี้

๖.๑.๑ จัดทำ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมทั้งเตรียมการและประชุมชี้แจง แนวทาง การดำเนินงานของโครงการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖

๖.๑.๒ พัฒนากลไกผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ด้านส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

- จัดประชุม ฝึกอบรม สร้าง และพัฒนาทักษะ ศักยภาพผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เพื่อขับเคลื่อนงานส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ขอบเขตการทำงาน ตลอดจนหลักการผลิต สร้าง พัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริม สื่อสาร ขยายผลให้เกษตรกรในพื้นที่ปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ได้

๖.๑.๓ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการดำเนินโครงการ และจัดทำฐานข้อมูล

- ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รายงานผลการดำเนินงาน ผ่านระบบ google sheet และระบบ eMENSUR พร้อมจัดทำข้อมูลเชิงคุณภาพ และฐานข้อมูลเกษตรกร

- ติดตามผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าในพื้นที่

๖.๑.๔ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี ผลงาน และเกษตรอินทรีย์ของ ส.ป.ก.

- จัดการความรู้ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์สู่สาธารณะ

- จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์พื้นที่ แหล่งผลิต สินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

- จัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาด

สินค้าเกษตรอินทรีย์

๖.๒ ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการ ดังนี้

๖.๒.๑ ประชาสัมพันธ์ /สร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกร และเจ้าหน้าที่

๖.๒.๒ คัดเลือกเกษตรกร และพื้นที่ดำเนินการ

๑) คุณสมบัติเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

- เป็นเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร หรือ เป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมและสมัครใจพัฒนาสู่การผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน

- มีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเข้าสู่การผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ และต้องการขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

๒) สำรวจศึกษา จัดทำข้อมูลพื้นที่

๓) เกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ

๔) ทำทะเบียนประวัติเกษตรกร ก่อนเข้าร่วมโครงการ

๖.๒.๓ วางแผนและกำหนดแผน และแนวทางขับเคลื่อนงานร่วมกับชุมชน

๖.๒.๔ ส่งเสริม พัฒนา และกระบวนการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

๖.๒.๕ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

๖.๒.๖ สรุปผลการดำเนินงานและรายงานผ่านระบบ google sheet พร้อมกับสรุปเล่มรายงาน

๖.๓ ขั้นตอนการดำเนินงาน

๖.๓.๑ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๑ (เริ่มใหม่)

- ๑) สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)
 - จัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บทบาท และแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - ส่งเสริม สนับสนุนให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีความสนใจ ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ แนวคิด ทศนคติ และแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์
 - ฝึกอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้สามารถวางแผนและตัดสินใจผลิตได้ตรงตามความต้องการของตลาด
 - จัดทำแผนปฏิบัติการ จัดประชุม ฝึกอบรม วิเคราะห์ศักยภาพ ความต้องการ ปัญหา และกำหนดแนวทาง/หลักสูตรการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับทุน ศักยภาพ และทรัพยากรของกลุ่ม/ท้องถิ่น
 - คัดเลือก จัดทำแปลงสาธิต และจัดทำข้อตกลงกับสมาชิกในการเข้าร่วมทำกิจกรรมโรงเรียนเกษตรกรร่วมกัน
 - จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สาธิตปฏิบัติเพิ่มเติมความรู้ พัฒนาทักษะ เทคโนโลยี การผลิต การสำรวจระบบนิเวศการเกษตร การจัดการแปลง เพื่อให้ดำเนินการตามระบบเกษตรอินทรีย์ได้
 - สำรวจ สังเกตระบบนิเวศของแปลงสาธิต และร่วมกันวิเคราะห์ สรุป นำไปปฏิบัติใช้
 - ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้พื้นที่ประสบความสำเร็จ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างแรงจูงใจ และนำความรู้มาปรับประยุกต์ใช้
 - ให้ความรู้ และส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานต่าง ๆ หรือดำเนินการตามกระบวนการของระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)

๒) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๖.๓.๒ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๒ (ระยะปรับเปลี่ยน/พร้อมยกระดับ)

- ๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)
 - ฝึกอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับ การจัดทำแผนงานของกลุ่มการวางแผนการผลิต ระบบควบคุมภายใน การแปรรูป การเพิ่มมูลค่าผลผลิต
 - ๒) ตรวจ ติดตาม ประเมินผล เตรียมการเข้าสู่การตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
 - สำรวจ ตรวจเยี่ยมติดตาม ประเมินแปลงเบื้องต้น ช่วยเหลือด้านเอกสาร และการดำเนินงานตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ

๓) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๖.๓.๓ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๓ (พร้อมเข้าสู่กระบวนการตรวจรับรอง)

- ๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)
 - ฝึกอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับ ระบบการตรวจรับรองในระบบเกษตรอินทรีย์และการรับรองระบบการผลิต การเชื่อมโยงเครือข่าย และการตลาด
 - ๒) พัฒนา ยกระดับมูลค่า เพิ่มช่องทางตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับ และมีมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด (กลุ่มเกษตรกรรายเดิม)

- กำหนด วางแผน และสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่เหมาะสม และตรงตามความต้องการของตลาด

๓) ประสานงาน สนับสนุนให้เกษตรกรเพิ่มช่องทางจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำรวมกลุ่มตลาดนัดชุมชน การนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาดสีเขียว (Green Market) ในระดับจังหวัด ตามโอกาสและเทศกาลต่างๆ การทำตลาดออนไลน์ ตลาดเศรษฐกิจพอเพียง (พิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติ) เป็นต้น

๔) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๕) ประสานงานหน่วยตรวจรับรองเพื่อเตรียมการเข้าสู่กระบวนการตรวจรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากหน่วยรับรองที่เกษตรกรต้องการ

๗. ระยะเวลาดำเนินงาน

๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

๘. ปริมาณงาน และประมาณการค่าใช้จ่าย

พื้นที่ดำเนินงาน ส.ป.ก.จังหวัด จานวน ๕๓ จังหวัด และ ส.ป.ก.ส่วนกลาง เป้าหมายจำนวน ๘,๔๘๐ ไร่ เกษตรกร ๒,๘๐๐ ราย งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๒๒,๔๔๕,๑๐๐ บาท (ยี่สิบสองล้านสี่แสนสี่หมื่นห้าพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน)

๙. ผู้เบิกจ่าย และสถานที่เบิกจ่าย

๙.๑ ผู้เบิกจ่าย

- สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.)
- ส.ป.ก.จังหวัด จานวน ๕๓ จังหวัด

๙.๒ สถานที่เบิกจ่าย

- สำนักบริหารกองทุน (สบท.)
- ส.ป.ก.จังหวัด จานวน ๕๓ จังหวัด

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์

๑๐.๒ พื้นที่และเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพิ่มขึ้น

๑๐.๓ เกษตรกรผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์ มีต้นทุนการผลิตลดลง และมีรายได้เพิ่มขึ้น

๑๐.๔ สินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน มีมูลค่าสูงขึ้น และมีช่องทางการตลาด

๑๑. การติดตามผลและประเมินผล

สพท. ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยกำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

๑๑.๑ เชิงปริมาณ

พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๘,๔๘๐ ไร่

๑๑.๒ เชิงคุณภาพ

ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมในขั้นที่ ๑ มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์

ร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมในขั้นที่ ๓ พร้อมเข้าสู่ระบบตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ร้อยละ ๖๐ ของเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐

๑๑.๓ ผลสัมฤทธิ์

มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ (พืชอาหาร) เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓

บทที่ ๒

การดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

๑. ขั้นตอนการดำเนินงาน

การปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.ส่วนกลาง/ส.ป.ก.จังหวัด ร่วมกับเกษตรกร มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ลำดับ	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑	จัดทำ“คู่มือการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖”	ภายใน ก.ย. ๖๕	ส.ป.ก.ส่วนกลาง
๒	ดำเนินการส่ง“คู่มือการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖” ให้กับ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน	ต.ค. ๖๕	ส.ป.ก.ส่วนกลาง
๓	โอนเงินงบประมาณ โครงการฯ ให้ ส.ป.ก. จังหวัด ใช้ในการดำเนินโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	ต.ค. ๖๕	ส.ป.ก.ส่วนกลาง
๔	พัฒนากลไกผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ - จัดประชุม ฝึกอบรม สร้าง และพัฒนาทักษะ ศักยภาพผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ เพื่อขับเคลื่อนงานส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ขอบเขตการทำงาน ตลอดจนหลักการผลิต สร้าง พัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริม สื่อสาร ขยายผลให้เกษตรกรในพื้นที่ปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ได้ - สร้างและพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจประเมินของ ส.ป.ก. เพื่อรองรับการขยายขอบข่ายการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	ต.ค. - ธ.ค. ๖๕	ส.ป.ก.ส่วนกลาง
๕	การชี้แจงการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดินแก่เกษตรกร ให้เข้าใจถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ	ต.ค - ธ.ค. ๖๕	ส.ป.ก.จังหวัด
๖	ดำเนินการตรวจวิเคราะห์ดินและน้ำในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ	ต.ค. - ธ.ค. ๖๕	ส.ป.ก.จังหวัด
๗	เกษตรกรขั้นที่ ๑ (เริ่มใหม่) ๑) ประชุมชี้แจงโครงการ พร้อมทั้งให้ความรู้ ความเข้าใจ หลักการ มาตรฐาน และกระบวนการส่งเสริม และการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานต่าง ๆ ๒) ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เกษตรกรขั้นที่ ๒ (ระยะปรับเปลี่ยน/พร้อมยกระดับ) ๑) ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร	ธ.ค. - ส.ค. ๖๖	ส.ป.ก.จังหวัด

	๒) วางแผน และดำเนินการบริหารจัดการการผลิต ให้มีคุณภาพ มาตรฐานตามความต้องการของตลาด ๓) เตรียมและปฏิบัติตามระบบเพื่อขอการรับรองมาตรฐานที่ สอดคล้องกับบริบทกลุ่ม/ชุมชน เกษตรกรขั้นที่ ๓ (พร้อมเข้าสู่กระบวนการตรวจรับรอง) ๑) ส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ๒) ประสานงานหน่วยตรวจรับรองเข้าให้การรับรองมาตรฐาน ๓) สนับสนุนการเพิ่มช่องทางจำหน่ายสินค้าเกษตรกรอินทรีย์		
๘	สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์	มี.ค. - ส.ค. ๖๖	ส.ป.ก.จังหวัด
๙	ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี ผลงาน และเกษตร อินทรีย์ของ ส.ป.ก. - จัดการความรู้ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งาน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์สู่ สาธารณะ - จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์พื้นที่ แหล่งผลิต สินค้าเกษตร อินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	มี.ค. - ก.ย. ๖๖	ส.ป.ก.ส่วนกลาง/ ส.ป.ก.จังหวัด
๑๐	แบบรายงานการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตร อินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖	ภายใน ๓๑ ส.ค. ๖๖	ส.ป.ก.จังหวัด
	จัดทำบันทึกสรุปผลการดำเนินงานรายงานผลการประเมินผลการ ฝึกอบรมและการใช้จ่ายงบประมาณ (รอบ ๖ เดือน)	ภายใน ๒๐ มี.ค. ๖๖	ส.ป.ก.จังหวัด
๑๑	รายงานผลการดำเนินงาน/ปิดโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขต ปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ส่ง ส.ป.ก. ส่วนกลาง	ภายใน ก.ย. ๖๖	ส.ป.ก.จังหวัด
๑๒	ลงพื้นที่ติดตาม และเก็บข้อมูลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตร อินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	ธ.ค. - ก.ย. ๖๖	ส.ป.ก.ส่วนกลาง
๑๓	สรุปบทเรียนการดำเนินงาน และวางแผนการดำเนินงานใน ปีงบประมาณถัดไป	ก.ย. ๖๖	ส.ป.ก.ส่วนกลาง

๒. รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน

ส.ป.ก.ส่วนกลาง

๑. จัดทำ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่าย
งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมทั้งเตรียมการและประชุมชี้แจง แนวทาง การดำเนินงานของโครงการ
ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖

๒. พัฒนากลไกผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

- จัดประชุม ฝึกอบรม สร้าง และพัฒนาทักษะ ศักยภาพผู้นำเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ เพื่อ
ขับเคลื่อนงานส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ขอบเขต
การทำงาน ตลอดจนหลักการผลิต สร้าง พัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์
ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริม สื่อสาร ขยายผลให้เกษตรกรในพื้นที่
ปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ได้

๓. ติดตาม ประเมินผล รายงานผลการดำเนินโครงการ และจัดทำฐานข้อมูล
- ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รายงานผลการดำเนินงาน ผ่านระบบ google sheet และระบบ eMENSCR พร้อมจัดทำข้อมูลเชิงคุณภาพ และฐานข้อมูลเกษตรกร
 - ติดตามผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าในพื้นที่
๔. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี ผลงาน และเกษตรอินทรีย์ของ ส.ป.ก.
- จัดการความรู้ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์สู่สาธารณะ
 - จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์พื้นที่ แหล่งผลิต สินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน
 - จัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการเพิ่มช่องทางตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์

ส.ป.ก.ส่วนจังหวัด

๑. คัดเลือกเกษตรกร และพื้นที่ดำเนินการ
 - ๑) สำรวจศึกษา จัดทำข้อมูลพื้นที่
 - ๒) ทำทะเบียนประวัติเกษตรกร ก่อนเข้าร่วมโครงการ
๒. วางแผนและกำหนดแผน และแนวทางขับเคลื่อนงานร่วมกับชุมชน
๓. ดำเนินการตรวจวิเคราะห์ดินและน้ำในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ
๔. ส่งเสริม พัฒนา และกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรตามแผนงาน ดังนี้

๔.๑ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๑ (เริ่มใหม่)

- ๔.๑.๑ สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทาเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)
 - ๑) จัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บทบาท และแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - ๒) ส่งเสริม สนับสนุนให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีความสนใจ ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ แนวคิด ทักษะ และแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์
 - ๓) ฝึกอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้สามารถวางแผนและตัดสินใจผลิตได้ตรงตามความต้องการของตลาด
 - ๔) จัดทำแผนปฏิบัติการ จัดประชุม ฝึกอบรม วิเคราะห์ศักยภาพ ความต้องการ ปัญหา และกำหนดแนวทาง/หลักสูตรการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับทุนศักยภาพ และทรัพยากรของกลุ่ม/ท้องถิ่น
 - ๕) คัดเลือก จัดทำแปลงสาธิต และจัดทำข้อตกลงกับสมาชิกในการเข้าร่วมทำกิจกรรมโรงเรียนเกษตรกรร่วมกัน

๖) จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สาธิตปฏิบัติเพิ่มเติมความรู้ พัฒนาทักษะเทคโนโลยี การผลิต การสำรวจระบบนิเวศการเกษตร การจัดการแปลง เพื่อให้ดำเนินการตามระบบเกษตรอินทรีย์ได้

๗) สำรวจ สังเกตระบบนิเวศของแปลงสาธิต และร่วมกันวิเคราะห์สรุป นำไปปฏิบัติใช้

๘) ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้พื้นที่ประสบความสำเร็จ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างแรงจูงใจ และนำความรู้มาปรับประยุกต์ใช้

๙) ให้ความรู้ และส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานต่าง ๆ หรือดำเนินการตามกระบวนการของระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)

๔.๑.๒ สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๔.๒ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๒ (ระยะปรับเปลี่ยน/พร้อมยกระดับ)

๔.๒.๑ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)

๔.๒.๒ ตรวจ ติดตาม ประเมินผล ยกระดับการทำเกษตรอินทรีย์เข้าสู่การรับรองมาตรฐาน

๑) สำรวจ ตรวจเยี่ยมติดตาม ประเมินแปลงเบื้องต้น ช่วยเหลือด้านเอกสาร และการ ดำเนินงานตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ

๒) ประสานงานหน่วยตรวจสอบรับรองเข้าให้การรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จากหน่วยรับรองที่เกษตรกรต้องการ

๔.๒.๓ สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๔.๓ แผนพัฒนากลุ่มเกษตรกรขั้นที่ ๓ (พร้อมเข้าสู่กระบวนการตรวจรับรอง)

๔.๓.๑ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำเกษตรอินทรีย์ผ่านกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกรตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School – FFS)

๔.๓.๒ พัฒนา ยกระดับมูลค่า เพิ่มช่องทางตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับ และมีมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด (กลุ่มเกษตรกรรายเดิม)

๑) กำหนด วางแผน และสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่เหมาะสม และตรงตามความต้องการของตลาด

๒) ให้ความรู้ด้านการจัดการผลผลิต การแปรรูป พัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าให้มีรูปแบบและคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

๓) ประสานงาน สนับสนุนให้เกษตรกรเพิ่มช่องทางจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำรวมกลุ่มตลาดนัดชุมชน การนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาดสีเขียว (Green Market) ในระดับจังหวัด ตามโอกาสและเทศกาลต่างๆ การตลาดออนไลน์ เป็นต้น

๓.๓.๓ สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องและเอื้อต่อการทำเกษตรอินทรีย์

๕. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี ผลงาน และเกษตรอินทรีย์ของ ส.ป.ก.

๑) จัดการความรู้ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์สู่สาธารณะ

๒) จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์พื้นที่ แหล่งผลิต สินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๖. การติดตามรายงานผล

๑) การรายงานประจำเดือนในระบบรายงานของ สพท.

๑.๑ รายงานผลการดำเนินงาน/ผลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

กำหนดส่งภายในวันที่ ๒๕ ของทุกเดือน

๑.๒ รายงานผลการดำเนินงานโครงการตามแบบรายงาน

กำหนดส่งภายในวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

๒) รายงานสรุปผลการดำเนินงาน/ปิดโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

กำหนดส่งภายในเดือน กันยายน ๒๕๖๖

บทที่ ๓

องค์ความรู้สู่ระบบเกษตรอินทรีย์

โรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS)

โรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization : FAO) ตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๙๐ (พ.ศ.๒๕๓๓) โดยในระยะแรก หลักสูตรโรงเรียนเกษตรกร เป็นเรื่องการพัฒนาทักษะการทำนา ปลูกข้าว เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศัตรูพืชอย่างผสมผสาน แต่ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักสูตรไปสู่เรื่องอื่นๆ อย่างกว้างขวาง เช่น ชุมชน ปศุสัตว์ การอนุรักษ์น้ำ ความมั่นคงด้านอาหาร ประชาธิปไตย (มูลนิธิสายใย-แผ่นดิน/กรีนเนท, ๒๕๖๑)

๑. ความหมายของโรงเรียนเกษตรกร

โรงเรียนเกษตรกร หมายถึง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว (Season Long Training) ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจะหลีกเลี่ยงการบรรยายในลักษณะห้องเรียน รูปแบบการเรียนรู้จะเป็น การเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการปฏิบัติจริง และเรียนรู้โดยการศึกษาทดลอง เปลี่ยนเกษตรกรจากผู้รับ เป็นผู้ยอมรับ โดยมีเป้าหมายเพื่อเปรียบเทียบกระบวนการผลิตระหว่างการใช้สารเคมี และการทำเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของตลาด วิสาหกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน การศึกษา สุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพของดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ เพื่อมุ่งพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์/เป้าหมาย

โรงเรียนเกษตรกรมีเป้าหมายเพื่อสอน/กระตุ้นให้เกษตรกรได้วิเคราะห์วิเคราะห์การเกษตรในฟาร์มและทางเลือกในการจัดการฟาร์มแบบต่างๆ เพื่อที่ว่าเกษตรกรจะสามารถกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรและทางเลือกของเทคโนโลยีต่างๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตจริงของตนเองรวมถึงการเปรียบเทียบกระบวนการผลิตระหว่างการใช้สารเคมี และการทำเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของตลาด วิสาหกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน การศึกษา สุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพของดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ เพื่อมุ่งพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๓. หลักการพื้นฐานของโรงเรียนเกษตรกร

๓.๑ เกษตรกรคือ ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ

เกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อของการศึกษาเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ต่างๆ จะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และจากการค้นพบด้วยตัวเอง หัวข้อเรียนรู้จะเกี่ยวกับกระบวนการทำการเกษตร ซึ่งเกษตรกรจะทำการศึกษาจากแปลงนาของจริงด้วยตัวเอง และการศึกษาเรียนรู้จะเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบวิธี

ปฏิบัติ (treatment) ที่แตกต่างกัน โดยแปลงทดลองจะเป็นแปลง ที่เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการเอง (ไม่ใช่ดำเนินการโดยนักส่งเสริม) ดังนั้น เกษตรกรจึงเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ตัวเองกำลังศึกษาเรียนรู้

โรงเรียนเกษตรกรจะเน้นเรื่องการทำฟาร์มในเชิงปฏิบัติ ภายใต้สภาพเงื่อนไขจริงของท้องถิ่น โดยเกษตรกรจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจและดำเนินการเองทั้งหมด

๓.๒ ห้องเรียนอยู่ในฟาร์ม (ทุ่งนา)

การเรียนรู้ทั้งหมดจะเกิดขึ้นในฟาร์ม/แปลง เกษตรกรจะจัดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อทำการเก็บข้อมูลจากฟาร์ม, วิเคราะห์ข้อมูล, ตัดสินใจเลือกเทคนิคที่จะใช้, และนำเสนอผลสรุปในการตัดสินใจให้สมาชิกในกลุ่มย่อยอื่นได้รับรู้ เพื่อที่จะได้มีการซักถาม พูดคุยแลกเปลี่ยน และปรับปรุงข้อสรุปให้ดีขึ้น ดังนั้นปัญหาที่พบในฟาร์มจึงไม่ใช่เป็นข้อจำกัดของการทำเกษตร แต่เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถในการแก้ปัญหาของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมในโรงเรียนเกษตรกรจะได้มีโอกาสในการเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ปัญหา ผู้จัดการศึกษาจะจัดเตรียมปัญหาเริ่มต้นจากง่ายๆ แล้วค่อยยากขึ้น ให้เกษตรกรวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไข การทำเช่นนี้จะทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหาด้วยตนเองเพิ่มขึ้น

การใช้ฟาร์มเป็นห้องเรียนทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นจากสิ่งที่เป็นจริงในฟาร์ม และเกษตรกรได้เรียนรู้จากตัวอย่างจริง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมของการเรียน (ที่อยู่ในฟาร์มของเกษตรกร) ทำให้เกษตรกรรู้สึกสบายๆ ไม่อึดอัด และผู้จัดการศึกษาไม่ครอบงำการเรียนรู้ของเกษตรกร

๓.๓ บทบาทของผู้จัดการศึกษา

ผู้จัดการศึกษาอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริม, นักวิจัย, หรือแม้แต่ผู้นำเกษตรกรเองก็ได้ โดยผู้จัดการศึกษาควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยกลุ่ม (ซึ่งอาศัยการเรียนรู้จากการปฏิบัติทดลอง และการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างเกษตรกรเอง โดยมีการสอนหน้าชั้นน้อยที่สุด) หรือแม้แต่การนำเสนอผลการคุยกลุ่มย่อยก็ควรให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในกลุ่มย่อยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันนำเสนอ เพื่อให้เกิดการฝึกพูดในที่ประชุม ที่สำคัญคือ ผู้จัดการศึกษาไม่ควรนำเสนอผลสรุปแทนกลุ่มย่อย

การเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้จัดการศึกษาในแนวทางโรงเรียนเกษตรกรนี้ ผู้จัดการศึกษาจะต้องได้รับผลการฝึกอบรมทักษะและเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม เช่น ทักษะ/เทคนิคการสื่อสาร, การวิเคราะห์ปัญหา, การสร้างผู้นำ และการกระตุ้นการพูดคุยในระดับกลุ่ม

๓.๔ บทบาทของนักวิชาการ

นักวิชาการสามารถมีส่วนช่วยในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรได้ โดยการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ชุมชนยังไม่รู้จัก แต่ที่สำคัญคือ นักวิชาการควรจะพยายามเรียนรู้จากเกษตรกร และเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนกับเกษตรกร โดยไม่ทำตัวเป็นผู้รู้แต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น นักวิชาการจึงไม่ใช่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นการบรรยาย หรือการฝึกอบรม แต่จะทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยง ที่คอยให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง โดยเฉพาะข้อมูลที่เกษตรกรไม่ทราบ หรือไม่มีอยู่ภายในชุมชน

๓.๕ หลักสูตรแบบผสมผสาน

หลักสูตรของโรงเรียนเกษตรกรจะต้องผสมผสานความรู้ในหลายๆ ด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม เช่น การจัดการดิน, ธาตุอาหาร, โรคและแมลงศัตรูพืช และระบบนิเวศการเกษตร, เศรษฐกิจ และสังคม เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับเกษตรกร และเกษตรกรต้องพิจารณาถึงปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้ตลอดเวลาในการทำการเกษตร

๓.๖ กระบวนการศึกษาตลอดวงจรเพาะปลูก

การศึกษาเรียนรู้ควรจะทำตลอดช่วงวงจรการเพาะปลูก ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว ในส่วนของการปลูกพืชอาหารสัตว์ ควรจะขยายเวลาการศึกษาจนถึงช่วงฤดูแล้ง ที่ต้องใช้พืชดังกล่าวเป็นอาหารสัตว์ด้วย ในส่วนของไม้ยืนต้นนั้น ก็ควรศึกษาตลอดฤดูการเพาะปลูก และอาจขยายระยะเวลาให้มากกว่า ๑ ปีก็ได้

๓.๗ การพบปะการเป็นประจำ

การศึกษาเรียนรู้ควรจะทำเป็นประจำ พืชล้มลุก เช่น ข้าว ควรมีการพบกันทุก ๑-๒ สัปดาห์ ในตลอดช่วงฤดูเพาะปลูก เพื่อที่จะได้สามารถสังเกตการเจริญเติบโตของพืช และการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศการเกษตรของแปลงโรงเรียนได้ ในส่วนไม้ยืนต้นนั้น อาจจะทอดช่วงเวลาการพบปะนานขึ้น หรือเฉพาะช่วงสำคัญของการเพาะปลูกของพืชดังกล่าวก็ได้

สรุปหัวใจสำคัญของหลักการโรงเรียนเกษตรกร

๑. เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง

๒. ผู้จัดการกระบวนการต้องมีความรู้และได้รับการฝึกอบรม

๓. การพัฒนาหลักสูตร

✓ เกษตรกรเป็นผู้เลือกหัวข้อเรียนรู้

✓ อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

✓ เรียนรู้เรื่องเรื่องที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน

เกษตรกร

✓ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร

๔. กระบวนการเรียนรู้

✓ จากการสังเกต

✓ มีการวิเคราะห์ด้วยกลุ่มย่อย

✓ มีการสรุปการวิเคราะห์และกำหนดการ

ปฏิบัติด้วยกลุ่มใหญ่

✓ มีการวิเคราะห์นิเวศการเกษตร

✓ มีการจัดการกระบวนการเรียนรู้เป็นประจำ

๕. หลักการเรียนรู้

✓ เน้นทักษะของเกษตรกร

✓ เรียนรู้ด้วยการค้นพบเอง

✓ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

✓ ใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาอธิบาย/รองรับ

✓ เรียนรู้จากการทดลองแก้ไขปัญหามาจริง

✓ มีแปลงทดลอง

๓.๘ สื่อการเรียนรู้ผลิตโดยเกษตรกร

เกษตรกรที่เป็นผู้เรียนรู้จะเป็นผู้จัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ภาพวาดแปลงโรงเรียน สื่อการเรียนรู้เหล่านี้จึงมีความเฉพาะสำหรับเงื่อนไขของท้องถิ่น เป็นสื่อที่เกษตรกรเป็นเจ้าของ และมีราคาถูก เกษตรกรผู้เรียนรู้สามารถที่จะอธิบายสื่อการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรอื่นได้โดยง่าย อีกทั้งแม้แต่เกษตรกรที่เขียนหนังสือไม่ได้ (หรือไม่เก่ง) ก็สามารถมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ (ด้วยการวาดรูปและสัญลักษณ์) ด้วยตัวเองได้ด้วย

๓.๙ การสร้างกระบวนการกลุ่ม

โรงเรียนเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร, การเรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม, การเป็นผู้นำ ฯลฯ เพราะในการทำงานพัฒนาการเกษตรและชนบทนั้น การรวมกลุ่มในระดับชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

๔. กระบวนการจัดทำโรงเรียนเกษตรกร

การจัดทำโรงเรียนเกษตรกรของกรีนเนทประกอบด้วยขั้นตอน ๓ ขั้นตอน คือ

(ก) การพัฒนาหลักสูตร

ในการออกแบบพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการผลิตพืช ขั้นตอนการเพาะปลูกในปัจจุบัน และปัญหาสำคัญและเร่งด่วนของการผลิต ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะได้มาจากการจัดกิจกรรมสำรวจและเตรียมชุมชน

หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนที่เป็นระยะยาว เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ทั้งในด้านของ **เนื้อหา** และ **กระบวนการ** ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนของการเรียนรู้ของเกษตรกรโดยทั่วไป กิจกรรมส่งเสริมจะเน้นเฉพาะแต่เนื้อหา ซึ่งเมื่อบริบทของปัญหาเปลี่ยนไป เนื้อหาของความรู้ที่เกษตรกรได้รับก็จะหมดประโยชน์ลง เพราะปัญหาได้เปลี่ยนไปแล้ว ในขณะที่การทำให้เกษตรกรได้เข้าใจ **กระบวนการเรียนรู้** จะทำให้เกษตรกรเมื่อเครื่องมือที่จะแสวงหาเนื้อหาความรู้ใหม่ เมื่อบริบทของปัญหาเปลี่ยนไป ดังนั้น การที่เกษตรกรได้เรียนรู้และทำความเข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับการสอนให้ “ชาวบ้านรู้วิธีการจับปลา แทนที่จะเป็นการให้ปลากับชาวบ้าน”

โดยลำดับขั้นตอนการเรียนรู้แล้ว ควรเริ่มจากเรื่องของเนื้อหา ก่อน และจึงขยับต่อไปเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน ไม่สามารถที่จะจัดการเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้น ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องรู้จักการวางแผน และการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนด้วย

หัวข้อหลักเรื่องนี้ บางเรื่องสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทั้งหมดภายในปีเดียว บางเรื่องอาจจะต้องมีการเรียนรู้ซ้ำ บางเรื่องอาจต้องเริ่มต้นจากเรื่องพื้นฐานก่อน แล้วจึงสามารถเรียนรู้ต่ออีกเรื่องหนึ่งได้ หรือบางเรื่องอาจจะเป็นเรื่องต่อเนื่อง เพราะเนื้อหามีรายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้ต้องเริ่มจากการจัดแบ่งหัวข้อออกเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ ซึ่งอาจทำได้เป็นหลักสูตร ๒-๕ ปี แล้วแต่ความเหมาะสมกับเงื่อนไขของเกษตรกร เพราะหลักสูตรการเรียนรู้เพียงปีเดียวมักจะมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป

(ข) การเตรียมโรงเรียน

ในขั้นการเตรียมโรงเรียนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๒ ขั้นตอน คือ การคัดเลือกแปลง และการจัดทำข้อตกลงกับสมาชิก

การคัดเลือกแปลงโรงเรียนเกษตรกรค่อนข้างมีความสำคัญในการเรียนรู้ เพราะกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเกษตรกรเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงของเกษตรกรเอง ดังนั้น เกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกแปลงโรงเรียนก็คือ ต้องเป็นแปลงที่มีลักษณะเหมือนกันกับแปลงของเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่นั้นๆ เพราะถ้าแปลงโรงเรียนเกษตรกรมีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างออกไป ประสบการณ์เรียนรู้ของเกษตรกรจากแปลงโรงเรียน ก็จะเป็นประสบการณ์เฉพาะที่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ในแปลงของสมาชิกเกษตรกรเองได้ นอกจากนี้เกณฑ์สำคัญอื่นที่ใช้ในการคัดเลือกแปลงโรงเรียน คือ

- ที่ดินต้องมีขนาดที่ไม่เล็กเกินไป เพราะถ้าพื้นที่เล็กมาก อาจจะทำให้ไม่สามารถสูมตัวอย่างได้เพียงพอ (ควรสูม ๓-๕ ตัวอย่าง) และพื้นที่ขนาดเล็ก ก็อาจมีผลกระทบจากแปลงข้างเคียง โดยเฉพาะบริเวณริมแปลง จากประสบการณ์ของกรีนเนท แปลงโรงเรียนเกษตรกรสำหรับโครงการส่งเสริมข้าวเกษตรอินทรีย์ควรมีขนาดประมาณ ๐.๕ – ๑ ไร่

- ตำแหน่งที่ตั้งของแปลงโรงเรียนควรเป็นที่ที่เกษตรกรสมาชิกสามารถเดินทางไปได้โดยสะดวก

- เจ้าของแปลงต้องอนุญาตให้ใช้ที่ดินโดยอิสระ และไม่แทรกแซงการจัดการแปลงนา การตัดสินใจในการจัดการแปลงนาโรงเรียนต้องเป็นไปตามมติของสมาชิกโรงเรียน

ในส่วนของการจัดทำข้อตกลงกับสมาชิกนั้น โรงเรียนเกษตรกรจะต้องจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับกฎ กติกาและระเบียบในการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนเกษตรกร โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ

- เวลาในการจัดกิจกรรมที่แน่นอน (เพื่อสามารถควบคุมเวลาของกิจกรรมได้)
- การเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องของสมาชิก เนื่องจากการเรียนรู้ของโรงเรียนเกษตรกรจะเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาต่อจากการเรียนรู้ครั้งก่อนๆ ดังนั้น การไม่เข้าร่วมอย่างต่อเนื่องจะทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นระบบ
- การกำหนดเกษตรกรสมาชิกโรงเรียนต้องทดลองทำเกษตรอินทรีย์ในแปลงนาของตนเอง โดยใช้ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร

(ค) การจัดกิจกรรมโรงเรียน

กิจกรรมสำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนเกษตรกรก็คือ การสำรวจวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตร ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการกระตุ้นให้เกษตรกรที่เข้าร่วมได้สังเกตสภาพการณ์ที่เป็นจริงของระบบนิเวศของแปลงการเกษตร (แปลงโรงเรียน) และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนี้มาทำการวิเคราะห์ก่อนที่จะสรุปเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการฟาร์มที่เหมาะสม และนำข้อสรุปดังกล่าวไปทดลองปฏิบัติจริง โดยจะมีการติดตามผลของการทดลองนั้น ในการจัดกิจกรรมสำรวจวิเคราะห์นิเวศการเกษตรในครั้งถัดไป

ในทางปฏิบัติเมื่อมีการจัดกิจกรรมในโรงเรียนเกษตรกร เราจะจัดให้มีการสำรวจวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตรสัปดาห์ละครั้ง (หรืออาจจะนานกว่านั้น แต่ไม่ควรน้อยกว่าเดือนละครั้ง) โดยจัดแบ่ง

สมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ทำการสำรวจและการศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของนิเวศของแปลงโรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างในแปลง ผลของการสำรวจ/สังเกตนี้จะนำมาสรุปโดยการวาดเป็นรูปภาพและบันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์ม/รูปแบบที่ตกลงกันไว้ก่อน ภาพวาดดังกล่าวจะใช้ในการพูดคุยของกลุ่มย่อย โดยมีกรอบคำถามหลักเกี่ยวกับการวิเคราะห์แปลงโรงเรียนเกษตรกร (หรืออาจมีการสำรวจแปลง ๒ แปลงเปรียบเทียบกับแปลงโรงเรียนที่ปฏิบัติตามระบบเกษตรเคมีที่เกษตรกรทั่วไปในชุมชนปฏิบัติอยู่ และแปลงโรงเรียนที่ดำเนินการตามระบบเกษตรเคมี) และการดำเนินการ/จัดการที่เหมาะสมสำหรับแต่ละแปลง หลังจากในกลุ่มย่อยได้ข้อสรุปแล้ว จึงนำเสนอผลการพูดคุยของกลุ่มย่อยในที่ประชุมใหญ่ได้รับทราบ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการดำเนินการ/จัดการที่เหมาะสม รวมทั้งการกำหนดผู้รับผิดชอบด้วย

โดยสรุป ขั้นตอนสำคัญของการวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตรประกอบด้วย

- (๑) การกำหนดตัวชี้วัด
- (๒) การสำรวจนิเวศการเกษตร (โดยกลุ่มย่อย)
- (๓) การสรุปและวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตร (โดยกลุ่มย่อย)
- (๔) การจัดทำข้อสรุปรวมของโรงเรียนเกษตรกร

(๑) การกำหนดตัวชี้วัด

ในการสำรวจและสังเกตระบบนิเวศการเกษตร จำเป็นที่จะต้องมีการตั้งคำถามล่วงหน้าว่า จะมีดัชนีชี้วัดอะไรบ้าง เพื่อที่ว่า การสำรวจนั้นจะได้มีฐานข้อมูลที่ตรงกัน และสามารถนำผลการสำรวจมาเปรียบเทียบกันได้ (ทั้งการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มย่อย และการเปรียบเทียบข้อมูลของแต่ละครั้งที่มีการจัดกิจกรรมสำรวจนิเวศการเกษตร) โดยดัชนีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ตามช่วงระยะเวลาเจริญเติบโตของพืช เช่น พืชในช่วงเจริญเติบโตทางต้น อาจเน้นที่ตัวชี้วัดเกี่ยวกับจำนวนใบ การแตกกอ/กิ่ง, หรือความสูงของต้น ในขณะที่พืชที่อยู่ในช่วงเจริญพันธุ์ เราอาจเน้นที่ตัวชี้วัดเกี่ยวกับจำนวนดอก หรือความสมบูรณ์ของดอก เป็นต้น หรือในบางครั้ง ถ้ามีการผสมผสานการจัดกิจกรรมนี้กับงานวิจัยทดลอง อาจจำเป็นต้องมีการกำหนดและทำการสำรวจตัวชี้วัดเฉพาะเรื่องด้วยก็ได้ ตัวอย่างในตารางข้างล่างเป็นตัวอย่างการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการทำนาปลูกข้าว

โดยปกติ การสำรวจและวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตร เราจำเป็นต้องเก็บข้อมูลอย่างน้อย ๔ เรื่องสำคัญ คือ สภาพภูมิอากาศ, สภาพดิน-น้ำ, สภาพพืชที่ปลูก, และสภาพของสิ่งมีชีวิตอื่นที่เป็นศัตรูพืช และศัตรูตามธรรมชาติดังตัวอย่างในตารางข้างล่าง

ตาราง ตัวอย่างดัชนีชี้วัดของระบบนิเวศการเกษตรของแปลงนา

สภาพภูมิอากาศ	• อากาศร้อน - แห้ง • ครึ้มฟ้า - ครึ้มฝน • ฝนตกปรอย ๆ • ฝนตกหนัก
สภาพดินน้ำ	• ความสูงของระดับน้ำ • ดินแห้ง - เปียก

สภาพของพืชที่ปลูก	ตกกล้า/ข้าวเพิ่งงอก	ข้าวระยะเจริญเติบโต	ข้าวช่วงออกดอก	ข้าวช่วงเก็บเกี่ยว
	• ความสูงของต้นข้าว • จำนวนใบ • ใบที่เขียวและใบสีเหลือง • การงอกของราก/การแตกรากฝอย • ต้นทุนการผลิต	• ความสูงของต้นข้าว • จำนวนใบ • ใบที่เขียวและใบสีเหลือง • จำนวนกอ • การงอกของรากแก้ว/การแตกรากฝอย • ต้นทุนการผลิต	• ความสูงของต้นกล้า • จำนวนใบ • ใบที่เขียวและใบสีเหลือง • จำนวนรวง • ต้นทุนการผลิต	• จำนวนรวง/ตรม. • จำนวนเมล็ดข้าว/รวง • ปริมาณข้าวเปลือก/ตรม. • ต้นทุนการผลิต

	ตกกล้า/ข้าวเพิ่งงอก	ข้าวระยะเจริญเติบโต	ข้าวช่วงออกดอก	ข้าวช่วงเก็บเกี่ยว
สภาพของสิ่งมีชีวิตอื่นที่เป็นศัตรูพืชและศัตรูตามธรรมชาติ	• ชนิดและปริมาณแมลงศัตรูพืช • ชนิดและปริมาณของพืชที่เป็นโรค • ชนิดและปริมาณของศัตรูตามธรรมชาติ	• ชนิดและปริมาณแมลงศัตรูพืช • ชนิดและปริมาณของพืชที่เป็นโรค • ชนิดและปริมาณของศัตรูตามธรรมชาติ	• ชนิดและปริมาณแมลงศัตรูพืช • ชนิดและปริมาณของพืชที่เป็นโรค • ชนิดและปริมาณของศัตรูตามธรรมชาติ	ไม่ต้องเก็บข้อมูล

(๒) การสำรวจนิเวศการเกษตร (โดยกลุ่มย่อย)

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมปฏิบัติหลักของเกษตรกรในกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยวัตถุประสงค์หลักของการสำรวจนิเวศการเกษตรก็เพื่อพัฒนาทักษะเกษตรกรในการสังเกตระบบนิเวศการเกษตร เก็บข้อมูล วิเคราะห์สถานการณ์ โดยการสุ่มตัวอย่างต้นข้าวในแปลงนาโรงเรียน สังเกตระบบนิเวศการเกษตร (ตามดัชนีที่ได้กำหนดไว้ก่อนล่วงหน้า) เพื่อที่จะนำข้อมูลในแปลงมาสรุปและวิเคราะห์ต่อไป ตารางข้างล่างแสดงดัชนีหลักที่อาจนำมาใช้ในการสำรวจแปลงนาโรงเรียนเกษตรกรได้

ต้นข้าว	วัดความสูงของต้นข้าว นับจำนวนใบของต้นข้าว และ/หรือกอข้าวทั้งหมด บันทึกจำนวนใบที่เปลี่ยนเป็นสีเหลืองและน้ำตาล
แมลง	สังเกตว่าแมลงนั้นปกตอาศัยอยู่บริเวณใดของต้นข้าว นับจำนวนแมลงตามจุดต่างๆ ของต้นข้าว (ใบ, ต้น, ราก, ดอก) และ/หรือ ลักษณะอาการของต้นข้าวที่ถูกแมลงทำลาย ถ้าพบแมลงที่ไม่รู้จัก ให้จับแมลงนั้นมาเป็นตัวอย่าง
โรคพืช	สังเกตดูใบและลำต้น ว่ามีสีแตกต่างไป นับจำนวนจุดของใบ/ต้นที่เป็นโรค และประเมินสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของใบ/ต้นที่เป็นโรค ในกรณีที่ไม่แน่ใจให้เก็บตัวอย่างมาปรึกษากันในกลุ่มหรือสอบถามกับผู้จัดการศึกษา
ศัตรูธรรมชาติ	นำจำนวนศัตรูธรรมชาติแต่ละชนิด และจำนวนตัวอ่อนของแมลงศัตรูพืชที่เป็นโรค ในกรณีที่มีการวางกับดักแมลง ก็อาจนำจำนวนแมลงจากกับดักนั้น
วัชพืช	นำจำนวนวัชพืชแต่ละชนิดในแปลงนา และวัดขนาด
พื้นแปลงนา	บันทึกสภาพของวัสดุคลุมดิน ความชื้นของดิน ลักษณะดิน รวมทั้งศัตรูธรรมชาติที่อาศัยอยู่บริเวณใต้ต้นข้าวที่สำรวจ
น้ำ	สังเกตและบันทึกสภาพของน้ำในแปลงนา
ภูมิอากาศ	บันทึกสภาพภูมิอากาศของช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

(๓) การสรุปวิเคราะห์ระบบนิเวศการเกษตร (โดยกลุ่มย่อย)

เมื่อเกษตรกรได้ทำการสุ่มสำรวจนิเวศการเกษตรแล้ว ผลของการสำรวจจะนำมาสรุปและวิเคราะห์ โดยอาศัยการวาดรูปเพื่อสรุปผลการสำรวจ (ทั้งนี้การวาดรูปก็เพื่อกระตุ้นการสังเกตของเกษตรกร และเป็นการหลีกเลี่ยงการเขียน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรอาจไม่กล้าแสดงออก) ตารางข้างล่างแสดงวิธีการวาดรูปสรุปผลการสำรวจ

ต้นข้าว	วาดจำนวนใบข้าว/กอข้าวตามจำนวนเฉลี่ยของใบข้าว/กอข้าวที่สำรวจได้ และเขียนตัวเลขระบุจำนวนใบข้าว/กอข้าวกำกับข้าวไว้ด้วย ถ้าต้นข้าวแข็งแรงสมบูรณ์ให้ลงสีเป็นสีเขียว ถ้าต้นไม่เป็นโรคหรือขาดธาตุอาหาร ให้ระบายสีเป็นสีเหลือง ส่วนใบข้าวที่กำลังแห้ง ให้ระบายด้วยสีเหลือง
แมลงศัตรูพืช	วาดรูปแมลงศัตรูพืชแต่ละชนิดที่พบในต้นข้าว โดยวาดด้านขวาของต้นข้าว และเขียนตัวเลขระบุจำนวนเฉลี่ยของแมลงศัตรูไว้ข้างรูปแมลงนั้นด้วย (ควรวาดรูปแมลงไว้ตามส่วนของต้น/ใบข้าวที่พบจริง) เขียนชื่อแมลงกำกับไว้ด้วย ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับแมลงศัตรูพืชให้สรุปเป็นตารางไว้มุมด้านขวาของรูปภาพ
ศัตรูธรรมชาติ	ทำเช่นเดียวกับแมลงศัตรูพืช แต่ให้วาดไว้ด้านซ้ายของต้นข้าว
วัชพืช	วาดขนาดและความหนาแน่นของวัชพืชตามสัดส่วนลงในรูป ควรวาดรูปวัชพืชตามประเภทของวัชพืช (วัชพืชใบกว้าง หรือวัชพืชใบแคบ)
สภาพภูมิอากาศ	- ถ้าสภาพอากาศในสัปดาห์ที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีแดด ให้วาดรูปพระอาทิตย์ - ถ้าสภาพอากาศในสัปดาห์ที่ผ่านมามีทั้งแดดออกและมีฝน ให้วาดรูปพระอาทิตย์และเมฆดำบังดวงอาทิตย์ประมาณครึ่งหนึ่ง - ถ้าสภาพอากาศในสัปดาห์ที่ผ่านมาฟ้าครึ้มมีเมฆตลอด ให้วาดเฉพาะแต่รูปเมฆสีดำ
การจัดการ	- ถ้าในสัปดาห์ที่ผ่านมามีการใส่ปุ๋ย ให้วาดรูปมือกำลังหว่านปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก และระบุชนิดกับจำนวนปุ๋ยที่ใช้ - ถ้ามีการใช้สมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง ให้วาดรูปหัวเครื่องพ่นยา และระบุชื่อสมุนไพรที่ใช้แต่ถ้าใช้แบบหว่าน ก็ให้วาดรูปมือหว่านสมุนไพรและระบุรายละเอียดกำกับ

จากนั้นก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ผล ซึ่งอาจจะเปรียบเทียบรูปภาพของครั้งนี้ครั้งก่อนเพื่อดูว่ามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร และมีสาเหตุจากอะไร และกระตุ้นให้เกษตรกรสมาชิกได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่า การเปลี่ยนแปลงในแปลงโรงเรียนเป็นไปตามปกติ หรือมีความผิดปกติ (ปัญหา) อะไรบ้าง รวมถึงสาเหตุของปัญหา เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของระบบนิเวศการเกษตรในแปลงโรงเรียน

เมื่อวิเคราะห์สาเหตุได้แล้ว จึงให้กลุ่มย่อยพิจารณาว่า จะมีทางเลือกในการจัดการแปลงโรงเรียนอย่างไร

(๔) การจัดทำข้อสรุปรวมของโรงเรียนเกษตรกร

หลังจากที่กลุ่มย่อยพูดคุยกันจบ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอภาพวาดและข้อสรุปของกลุ่มกับที่ประชุมใหญ่ สมาชิกจากกลุ่มอื่นอาจตั้งคำถามเพื่อขอข้อมูลที่ชัดเจนเพิ่มเติม แล้วดำเนินการให้ที่ประชุมใหญ่ร่วมกันอภิปรายและหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการจัดการในแปลงแต่ละแปลง (แปลงเกษตรอินทรีย์ และแปลงควบคุมของโรงเรียน) รวมทั้งใครจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

ในการอภิปรายกลุ่มใหญ่นี้ จะเป็นการสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของสมาชิกทั้งหมด ซึ่งผู้จัดกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจะต้องพยายามดำเนินการให้การอภิปรายกลุ่มเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็น และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง (ไม่ใช่การทะเลาะขัดแย้งกัน) บางกรณีพบว่า อาจมีข้อเสนอแนะในการจัดการแปลงโรงเรียนที่แตกต่างกัน ผู้จัดกระบวนการ ควรดำเนินการดังนี้

๑. พยายามหาข้อสรุปร่วม โดยให้ฝ่ายที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันได้อภิปรายเหตุผลของตัวเอง เมื่อแต่ละได้นำเสนอแล้ว คงให้อีกฝ่ายพิจารณาว่าสามารถยอมรับความคิดเห็นของอีกฝ่ายได้หรือไม่ ถ้ายอมรับได้ ก็สามารถได้ข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ของกลุ่มได้ โดยการหาข้อสรุปนี้ให้เริ่มจากการหาข้อสรุปเรื่องการวิเคราะห์นิเวศการเกษตรก่อน แล้วจึงหาข้อสรุปเรื่องการจัดการแปลงโรงเรียน เพราะถ้าวิเคราะห์นิเวศการเกษตรแตกต่างกันแล้วมักจะทำให้มีข้อเสนอในการจัดการแปลงโรงเรียนต่างกันไปด้วย แต่ก็เป็นไปได้ที่การวิเคราะห์ปัญหาอาจแตกต่างกัน แต่มีข้อเสนอในการจัดการแปลงเหมือนกัน เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ให้ดำเนินการจัดการแปลงโรงเรียนตามข้อสรุป

๒. ในการหาข้อสรุปนี้ให้พิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้ประกอบ

- ปัจจัยการผลิตดังกล่าวสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น
- การใช้ปัจจัยการผลิตนั้น ไม่เพิ่มต้นทุนกับเกษตรกร (ในการเพาะปลูกจริง) มากเกินไป จนเป็นภาระ
- การดำเนินการนั้น สามารถปฏิบัติได้จริง ภายใต้เงื่อนไขของเกษตรกรทั่วไปในท้องถิ่นนั้น (เช่น ให้สูบน้ำมาเพิ่ม เพราะแปลงนากำลังมีปัญหาแล้ง แต่ไม่มีแหล่งน้ำหรือเครื่องสูบน้ำ)

๓. หลังจากที่ได้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางแล้ว ก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เช่น กลุ่มหนึ่งต้องการใช้ปุ๋ยชีวในอัตรา ๑๐ กก./ไร่ในแปลงโรงเรียน ในขณะที่อีกกลุ่มต้องการใช้ปุ๋ยหมัก ๒๐ กก./ไร่ ผู้จัดกระบวนการอาจตัดสินใจให้มีการแบ่งซอยแปลงโรงเรียนออกเป็น ๒ แปลงย่อย เพื่อให้สามารถทดลองเปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้งสองลักษณะได้ในกรณีนี้ ในการสำรวจนิเวศการเกษตรครั้งถัดไป (จนจบโรงเรียน) จะต้องมีการสำรวจนิเวศเกษตรเพิ่มเป็น ๓ แปลง มีการวาดรูปและวิเคราะห์นิเวศการเกษตรเพิ่ม จนกว่าจะปิดโรงเรียนเพื่อสังเกตดูความแตกต่างของแปลงย่อยทั้งสอง แต่ในการตัดสินใจจัดการแปลงอินทรีย์ในครั้งถัดๆ ไป ควรกำหนดให้มีการจัดการในแปลงย่อยทั้งสองเหมือนกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความซับซ้อนในการสรุปผลการเรียนรู้ แต่ผู้จัดกระบวนการควรพยายามหลีกเลี่ยงการแบ่งซอยแปลงโรงเรียนเป็นแปลงย่อยให้น้อยที่สุด

๔. ในการสรุป ควรจะกำหนดและมอบหมายให้ชัดเจนว่า ใครจะเป็นผู้จัดการแปลงโรงเรียนตามข้อตกลง, จะจัดการอย่างไร, และเมื่อใด ทั้งนี้ ผู้จัดกระบวนการควรหลีกเลี่ยงในการจัดการแปลงให้เกษตรกรเอง แต่ให้เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการ และผู้จัดกระบวนการควรเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการจัดการแปลงโรงเรียนดังกล่าวด้วย

๕. ขั้นตอนการดำเนินงานโรงเรียนเกษตรกร

๕.๑ คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรที่จะเข้าร่วมจะต้องสมัครใจ เข้าใจ และสนใจ โดยเข้าร่วมเรียนรู้ตามกิจกรรมที่ตกลงร่วมกันทุกสัปดาห์ตลอดฤดูกาลเพาะปลูกพืช (เริ่มตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงการเก็บเกี่ยว) ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

๕.๒ ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและหลักการพื้นฐาน การเข้าร่วมเรียนรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรกับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย ดังนี้

๑) ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

๒) รูปแบบการฝึกอบรมตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จะใช้การเรียนรู้และหาคำตอบจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดฤดูกาลเพาะปลูกพืช โดยกระบวนการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ และการเรียนรู้จากการทดลอง

๓) เตรียมความพร้อมกลุ่มเกษตรกร โดยการสร้างความเข้าใจเรื่ององค์ความรู้ มาตรฐาน ข้อกำหนด ในการทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมเอกสารประกอบ

๔) ทำข้อตกลงร่วมกับเกษตรกรในการเข้าร่วมฝึกอบรมโรงเรียนเกษตรกร เช่น สถานที่, วัน/เวลาในการพบกลุ่ม, กฎกติกาของการอยู่ร่วมกันตลอดฤดูกาลเพาะปลูก เป็นต้น

๕) จัดทำโครงสร้างกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรณญิก เลขานุการ สมาชิก และผู้ตรวจแปลง

๖) ประเมินความรู้ และทักษะของเกษตรกรทั้งก่อน และหลัง เมื่อจบกระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๕.๓ การกำหนดแปลง แบ่งออกได้เป็น ๒ แปลง ประกอบด้วย

๕.๓.๑ **แปลงทดลองหลัก** แบ่งเป็น ๒ แปลงย่อย ดังนี้

๑) แปลงปฏิบัติแบบเกษตรกร หมายถึง แปลงที่มีการดูแลแปลงตามแบบเดิมของเกษตรกร (ใช้สารเคมี) จัดกลุ่มรับผิดชอบ จัดบันทึกข้อมูลโดยละเอียดทุกสัปดาห์ตลอดฤดูกาล

๒) แปลงปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ หมายถึง แปลงที่มีการจัดกลุ่มเกษตรกรดูแล โดยใช้วิธีการทำเกษตรอินทรีย์ จัดกลุ่มรับผิดชอบ จัดบันทึกข้อมูลโดยละเอียดทุกสัปดาห์ตลอดฤดูกาล

๕.๓.๒ **แปลงพิสูจน์ทราบ** เป็นแปลงเพื่อศึกษา และทดสอบในประเด็นที่เกิดปัญหา และข้อสงสัย เช่น การใช้ชีวภัณฑ์ การใช้ปุ๋ย เป็นต้น จะมีหรือไม่ก็ได้ในโรงเรียนเกษตรกร

๕.๔ ลงสำรวจและบันทึกแปลงปลูกพืช

๑) แบ่งเกษตรกรออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๔-๕ คน ลงแปลงปลูกพืชที่ใช้เป็นแปลงทดลองฝึกปฏิบัติ เพื่อตรวจสอบสภาพต่างๆ ในแปลงปลูก บันทึกสิ่งที่พบต่าง ๆ อย่างละเอียด เช่น การเจริญเติบโตของพืช ความหนาแน่นของศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช ความสมบูรณ์ของพืช สภาพทั่วไปของแปลงปลูก สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

๒) จัดบันทึกต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ อย่างละเอียด เพื่อวางแผนตัดสินใจในกลุ่มในการบริหารจัดการในแปลงปลูกพืชที่ใช้วิธีปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ และวิธีปฏิบัติแบบเกษตรกรทั่วไป (ใช้สารเคมี)

๕.๕ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

๑) ประชุมเพื่อสรุป ทบทวน ผลการปฏิบัติของเกษตรกร ตัดสินใจในกลุ่มย่อย/ตัดสินใจในกลุ่มใหญ่ จากการสำรวจและวิเคราะห์ระบบนิเวศทุกสัปดาห์ แล้วตัดสินใจร่วมกัน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเป็นรายสัปดาห์ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก พร้อมทั้งวางแผนการประชุมในครั้งต่อไป

๒) พัฒนาเกษตรกรด้านการแก้ไขปัญหา ภาวะความเป็นผู้นำ การสร้างทีม ส่งผลให้การทำโรงเรียนเกษตรกรมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

๕.๖ สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร

๑) สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ความก้าวหน้าของช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตของพืช ระบบนิเวศ ผลการจัดทำแปลงทดลอง

๒) เมื่อจบการเรียนรู้ตลอดฤดูกาลเพาะปลูกแล้ว ควรจะมีการสรุปผลเปรียบเทียบผลผลิต ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต วิเคราะห์ ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ ระหว่างแปลงที่มีการดำเนินการตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรกับแปลงที่ดำเนินการตามปกติของเกษตรกรทั่วไป

ตัวอย่าง ตารางเปรียบเทียบ รายได้ ต้นทุน และกำไรสุทธิระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมี

รายการ	เกษตรอินทรีย์	เกษตรเคมี	ผลต่าง	
			กิโลกรัม/บาท	ร้อยละ
รายได้				
ต้นทุน				
กำไรสุทธิ				

๕.๗ กลุ่มเกษตรกรจะต้องนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในแปลงเรียนรู้ ไปปรับใช้กับพื้นที่ของตนเองที่เข้าร่วมโครงการ

๕.๘ ประชาสัมพันธ์และขยายผลการเรียนรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร

ระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS)

ความหมาย และหลักการ

ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems :PGS) หรือ ชุมชนรับรอง ริเริ่มขึ้นโดย IFOAM Organic International กับหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่ง ซึ่งเห็นร่วมกันว่า ระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้นไม่เหมาะกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อขายในตลาดท้องถิ่น เพราะระบบการตรวจสอบรับรองโดยองค์กรอิสระ มีระเบียบข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวด สลับซับซ้อน และมากเกินความจำเป็นสำหรับผู้บริโภคในท้องถิ่น (ความซับซ้อนของระเบียบข้อกำหนดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หน่วยตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับการยอมรับระบบการตรวจสอบรับรอง ส่งผลให้หน่วยตรวจสอบรับรองต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจสอบรับรองที่สูงจากผู้ผลิต และผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์) นอกจากนี้ ด้วยระเบียบที่เข้มงวดทำให้การตรวจสอบรับรองของหน่วยงานอิสระไม่สามารถเปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการตรวจสอบรับรองได้มากนัก รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในการตรวจสอบรับรองที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย ทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว

ทาง IFOAM และหน่วยงานหลายแห่งจึงได้สนับสนุนให้มีการประชุมเรื่องนี้ขึ้นเมื่อกลางเดือน เมษายน ๒๕๔๗ ที่ประเทศบราซิล หลังการประชุมในครั้งนั้น ทาง IFOAM ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต/ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเอง ซึ่งเรียกว่า Participatory Guarantee Systems (PGS) ซึ่งบางครั้งก็เรียก “ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม” หรือ “ชุมชนรับรอง”

IFOAM ให้คำนิยามสั้น ๆ ว่า PGS คือระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่น ที่ให้การรับรองผู้ผลิต โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้

องค์ประกอบสำคัญของ Participatory Guarantee Systems (PGS) หรือ “ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม” หรือ “ชุมชนรับรอง”

(๑) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) ระหว่างเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภคในหลักการพื้นฐานของ PGS หรือ “ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม” หรือ “ชุมชนรับรอง” ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการก็ได้

(๒) การมีส่วนร่วม (Participatory) ของผู้ที่สนใจในการบริโภค และการบริโภคผลผลิตการเกษตรอินทรีย์จากระบบนี้ หลักการและมาตรฐานการผลิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ผลิต หน่วยงานสนับสนุน ผู้บริโภค) ซึ่งทำให้ระบบมีความน่าเชื่อถือเพราะการมีส่วนร่วมนี้

(๓) ความโปร่งใส (Transparency) ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงกลไก และกระบวนการในการตรวจสอบรับรองทั้งหมด

(๔) ความเชื่อมั่นต่อกัน (Trust) ระบบชุมชนรับรองตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่า เราสามารถเชื่อถือเกษตรกรได้ และการใช้กลไกควบคุมทางสังคม/วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้

(๕) กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ระบบชุมชนรับรองไม่ใช่มีเป้าหมายเพียงเพื่อให้การรับรองผลผลิต แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและเกษตรอินทรีย์ ๑๐

(๖) ความเชื่อมโยงในแนวนอน (Horizontal) ที่เป็นการแบ่งปันอำนาจ และความรับผิดชอบของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนเพียง ๒-๓ คนเท่านั้น

บทที่ ๔

ระบบควบคุมภายใน

ขอบเขตการจัดทำระบบควบคุมภายในของนักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ได้กำหนดขอบเขตการทำงานภายใต้โครงสร้างการบริหารงาน โดยมีขอบเขตการจัดทำระบบควบคุมภายใน ประกอบด้วย ๗ ด้านสำคัญ คือ

๑. การจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายในของโครงการฯ
๒. การจัดทำและปรับปรุงระบบเอกสาร แบบฟอร์มภายในของโครงการฯ
๓. การรับสมัครสมาชิกโครงการเกษตรอินทรีย์
๔. การตรวจประเมินฟาร์มระบบควบคุมภายใน
๕. การขึ้นทะเบียนรับรองเกษตรกรผู้ผลิตโครงการเกษตรอินทรีย์
๖. การประสานงานในการรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก
๗. การประสานงานกับหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์

๔.๑ การจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการ

ผู้จัดการระบบควบคุมภายในจะจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการ โดยอ้างอิงจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการปรับปรุงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการตามความจำเป็น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาตรฐานของหน่วยงานตรวจสอบรับรอง หรือเพื่อให้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการมีความชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขการผลิตให้เป็นปัจจุบัน

๔.๒ การจัดทำและปรับปรุงระบบเอกสารภายในของโครงการฯ

ผู้จัดการระบบควบคุมภายในจะปรับปรุงพัฒนาแบบฟอร์มอ้างอิงกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรองและครอบคลุมทุกกระบวนการผลิตให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และจะปรับปรุงระบบเอกสารเมื่อจำเป็นเพื่อให้ระบบเอกสารของโครงการมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเงื่อนไขการผลิต

๔.๓ การรับสมัครสมาชิกโครงการเกษตรอินทรีย์

ผู้จัดการระบบควบคุมภายในจะจัดทำแบบฟอร์มใบสมัครสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตที่สนใจเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย สัญญาข้อตกลง ประวัติฟาร์ม แผนการผลิต แผนผังฟาร์ม โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของผู้ประกอบการและองค์กรผู้ผลิตหรือเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่รับสมัครสมาชิก

๔.๔ การตรวจประเมินฟาร์มระบบควบคุมภายใน

ผู้จัดการระบบควบคุมภายในจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจประเมินฟาร์ม โดยผู้จัดการระบบควบคุมภายในจะเป็นผู้คัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจประเมินฟาร์มให้ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจตามที่ได้รับมอบหมาย โดยพิจารณาจากความเสี่ยงของการผลิตและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขององค์กรผู้ผลิตและการผลิตของสมาชิกในโครงการ โดยกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม

การตรวจประเมินฟาร์มจะดำเนินการตรวจอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยแปลงการผลิตอินทรีย์ทุกแปลงจะได้รับการตรวจประเมินอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ยกเว้นแปลงที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ไม่ได้มีการจัดการใดๆ

เช่น ป่าธรรมชาติ แปลงที่ปล่อยเป็นที่รกร้างหรือแปลงเกษตรที่มีความเสี่ยงต่ำ (เช่น เป็นแปลงที่ไม่สามารถปลูกพืชชนิดเดียวกันกับพืชที่ขอการรับรองเกษตรอินทรีย์ที่อาจมีผลผลิตแบบคู่ขนานกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้) จะได้รับการยกเว้น โดยอาจตรวจทุกๆ ๒-๓ ปีก็ได้

เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจของระบบควบคุมภายใน ทำหน้าที่สำคัญ ๔ ด้าน คือ

๑. ทำหน้าที่ตรวจประเมินความเสี่ยงของเกษตรกรที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่กำหนด พื้นที่การผลิตและการปฏิบัติของเกษตรกรว่าได้ปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือไม่

๒. ประเมินความเข้าใจของเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่กำหนด

๓. ให้คำแนะนำและทำความเข้าใจเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกรผู้ผลิตรับทราบ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๔. ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาผลการรับรองภายในของเกษตรกรที่ได้รับการตรวจประเมินฟาร์มว่าเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการ และ/หรือข้อตกลงอื่น ๆ ที่กลุ่มหรือโครงการเกษตรอินทรีย์กำหนดขึ้น

๔.๕ การขึ้นทะเบียนรับรองเกษตรกรผู้ผลิตโครงการเกษตรอินทรีย์

นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการสรุปผลพิจารณาการรับรองเกษตรกรแต่ละรายหลังได้รับการตรวจประเมินฟาร์มอย่างเป็นทางการและส่งผลพิจารณาการรับรองของเกษตรกรให้กับเจ้าหน้าที่ประสานงานประจำกลุ่ม เพื่อให้ทบทวนรายงานผลการรับรองซ้ำอีกครั้งก่อนขึ้นทะเบียนการรับรองของเกษตรกรผู้ผลิตโครงการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งถ้าผลการรับรองไม่ถูกต้องเจ้าหน้าที่ประสานงานประจำกลุ่มจะแจ้งให้ผู้รับรองทบทวนผลการรับรองซ้ำอีกครั้งก่อนที่จะทำการแจ้งผลการรับรองใหม่ให้กับเกษตรกรโดยเก็บสำเนาไว้ที่โครงการหรือองค์กรผู้ผลิตและให้ต้นฉบับกับเกษตรกร

ผลการรับรองของเกษตรกรที่ถูกลงโทษ เกษตรกรมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ผลการพิจารณารับรองซึ่งทางผู้จัดการระบบควบคุมภายในประจำกลุ่ม จะทบทวนคำตัดสินอีกครั้งหนึ่งภายใน ๓๐ วัน หลังจากที่ได้รับคำอุทธรณ์ แต่ในช่วงระหว่างการอุทธรณ์ให้ถือว่าคำตัดสินเก่าของเจ้าหน้าที่รับรองยังมีผลบังคับใช้อยู่

๔.๖ การประสานงานในการรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก

นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และ/หรือเจ้าหน้าที่กลุ่มจะเป็นผู้ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการที่กำหนด โดยเจ้าหน้าที่กลุ่มจะสรุปรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการรับรองและสถานะผลผลิตตามช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการหรือองค์กรผู้ผลิตที่ขอการรับรอง

๔.๗ การประสานงานกับหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์

ผู้จัดการระบบควบคุมภายในประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยตรงในเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับระบบควบคุมภายใน เมื่อสิ้นปี (๓๑ ธันวาคม) เจ้าหน้าที่ประสานงานประจำกลุ่มจะจัดทำรายงานประจำปีของระบบควบคุมภายในส่งให้กับกลุ่มผู้ผลิตเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์อีกทีหนึ่ง

ภาคผนวก

แบบสอบถามการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖
โครงการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน

ส่วนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

- ๑.๑ คำนำหน้าชื่อ ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว
- ๑.๒ ชื่อ..... นามสกุล.....
- ๑.๓ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
- ๑.๔ วัน/เดือน/ปีเกิด.....
- ๑.๕ ที่อยู่ตามบัตรประชาชน
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....
- ๑.๖ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....ราย จำนวนแรงงานในภาคเกษตรราย
- ๑.๗ ท่านเป็นผู้ถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินใช่หรือไม่
☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ส่วนที่ ๒ : ข้อมูลแปลงที่ดินที่เข้าร่วมโครงการ

พื้นที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรอินทรีย์ จำนวน.....แปลง

แปลงที่ ๑ : จำนวนไร่.....งาน.....วา

แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระหว่าง ส.ป.ก.ที่.....

ที่ตั้งแปลง หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

พิกัดแปลง : Lat..... Long.....

ถ้าไม่ใช่เจ้าของแปลง (ระบุ) ชื่อเจ้าของแปลง.....

เลขบัตรประชาชนเจ้าของแปลง

ความสัมพันธ์กับเจ้าของแปลง

☐ คู่สมรส ☐ บิดา มารดา ☐ บุตร ☐ ลูกเขย/ลูกสะใภ้ ☐ อื่น ๆ (ระบุ)

แปลงที่ ๒ : จำนวนไร่.....งาน.....วา

แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระหว่าง ส.ป.ก.ที่.....

ที่ตั้งแปลง หมู่ที่..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

พิกัดแปลง : Lat..... Long.....

ถ้าไม่ใช่เจ้าของแปลง (ระบุ) ชื่อเจ้าของแปลง.....

เลขบัตรประชาชนเจ้าของแปลง

ความสัมพันธ์กับเจ้าของแปลง

☐ คู่สมรส ☐ บิดา มารดา ☐ บุตร ☐ ลูกเขย/ลูกสะใภ้ ☐ อื่น ๆ (ระบุ)

ส่วนที่ ๓ : ข้อมูลรายละเอียดโครงการ

๓.๑ ข้อมูลรายได้ – รายจ่ายครัวเรือนเกษตรกร

ข้อมูลรายได้ – รายจ่าย	ก่อนเข้าร่วมโครงการ (บาท/ปี)	หลังเข้าร่วมโครงการ (บาท/ปี)
รายได้ครัวเรือนเกษตรกร		
- รายได้รวมในภาคการเกษตร		
- รายได้รวมนอกภาคการเกษตร		
รายจ่ายครัวเรือนเกษตรกร		
- รายจ่ายรวมในภาคการเกษตร		
- รายจ่ายรวมนอกภาคการเกษตร		

๓.๒ ปีที่เข้าร่วมโครงการ ☐ ๒๕๖๑ ☐ ๒๕๖๒ ☐ ๒๕๖๓ ☐ ๒๕๖๔ ☐ ๒๕๖๕ ☐ ๒๕๖๖

๓.๓ เกษตรกรชั้นที่ ☐ ๑ ☐ ๒ ☐ ๓

๓.๔ ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใด (ระบุชื่อกลุ่ม).....จำนวนสมาชิก.....ราย

๓.๕ ผลผลิตต่อปี ราคาจำหน่ายผลผลิต รายได้ ต้นทุน รอบการผลิต และช่วงเวลาการผลิต

ชนิดพืชหลัก : ระบุ.....

รายละเอียด	ก่อนเข้าร่วมโครงการ			หลังเข้าร่วมโครงการ		
ผลผลิตต่อปี		กก. /	ไร่		กก. /	ไร่
		ตัว /	ปี		ตัว /	ปี
ราคาผลผลิตเฉลี่ย		บาท /			บาท /	

รายได้		บาท /	ปี		บาท /	ปี
ต้นทุนการผลิต		บาท /	ปี		บาท /	ปี
รอบการผลิต		ครั้ง /	ปี		ครั้ง /	ปี
ช่วงเวลาการผลิต	เช่น ม.ค. – ก.ย.			เช่น ม.ค. – ก.ย.		

ชนิดพืช รอง (ถ้ามี) : ระบุ

รายละเอียด	ก่อนเข้าร่วมโครงการ			หลังเข้าร่วมโครงการ		
ผลผลิตต่อปี		กก. /	ไร่		กก. /	ไร่
		ตัว /	ปี		ตัว /	ปี
ราคาผลผลิตเฉลี่ย		บาท /			บาท /	
รายได้		บาท /	ปี		บาท /	ปี
ต้นทุนการผลิต		บาท /	ปี		บาท /	ปี
รอบการผลิต		ครั้ง /	ปี		ครั้ง /	ปี
ช่วงเวลาการผลิต	เช่น ม.ค. – ก.ย.			เช่น ม.ค. – ก.ย.		

ส่วนที่ ๔ : ข้อมูลการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ (กรอกเฉพาะเกษตรกรชั้นที่ ๑ เริ่มใหม่)

๔.๑ หลังการเข้าร่วมโครงการท่านได้ปรับเปลี่ยนระบบผลิติดังต่อไปนี้หรือไม่ (ถ้าไม่ระบุเหตุผลประกอบ)

รายละเอียด	ใช่	ไม่	ไม่เนื่องจาก (ระบุ)
๑. การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม			
๑.๑ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี			
๑.๒ ไม่ใช้ยากำจัดวัชพืช และศัตรูพืช			
๑.๓ ไม่ใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์			
๑.๔ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์พืชที่มีการดัดแปลงตัดแต่งพันธุกรรมหรือพืชที่เรียกว่า GMO ในแปลงอินทรีย์			
๒. การประยุกต์ใช้ธรรมชาติช่วยในระบบการผลิต			

๒.๑ มีการผลิตปุ๋ย (ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยพืชสด/ปุ๋ยคอก) น้ำหมักใช้เอง โดยผ่านกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ			
๒.๒ มีการผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เอง เพื่อป้องกันกำจัดวัชพืชและ ศัตรูพืช โดยผ่านกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ			
๓. การป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี			
๓.๑ แปลงที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่ห่างจากแปลงเคมี ไม่ต่ำกว่า ๑ เมตร และมีการทำแนวกันชนไว้			
๓.๒ ไม่คลุกสารเคมีกำจัดแมลงและเชื้อรา กับเมล็ดพืชหรือกล้า พันธ์ก่อนปลูก หรือมีการล้างทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์พืชที่มี สารเคลือบออกก่อนปลูก			

ส่วนที่ ๕ : ข้อมูลสินค้าเกษตรอินทรีย์ (กรอกเฉพาะเกษตรกรชั้นที่ ๒/๓)

๕.๑ ระบบการรับรอง (เลือกตอบได้ ๑ ข้อ)

- ☐ ระบบรับรองตนเอง:เกษตรอินทรีย์ไม่ขอรับรอง (non certified organic)
- ☐ ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
- ☐ ระบบตรวจรับรองโดยหน่วยตรวจรับรองบุคคลที่สาม (Third party Certification Body : CB)

๕.๒ การประเมินเบื้องต้นของสภาพพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ

- ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

๕.๓ การประเมินกระบวนการผลิตในรอบปีที่ผ่านมา สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

- ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

๕.๔ กรณีพบความเสี่ยงที่ไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดของมาตรฐานอินทรีย์ สามารถแก้ไขปัญหาลดความเสี่ยงได้

- ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน

๕.๕ ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้า หรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี (เลือกคำตอบ)

☐ สายใยออร์แกนิก

☐ อินทรีย์วิถีไทย (Earth safe)

☐ Organic Thailand (มกอช)

☐ IFOAM

☐ EU

☐ USDA

☐ มกท (ACT)

☐ Bioagricert

☐ BSC

☐ Eco cert

☐ IMO-Control

☐ COR

☐ JAS

☐ อื่น ๆ

เลขที่ใบรับรอง (ระบุ)

วันที่ได้รับการรับรอง.....วันสิ้นสุดการรับรอง.....

๕.๖ การเพิ่มมูลค่าสินค้า

☐ ไม่มีการแปรรูป

☐ มีการแปรรูปเบื้องต้น ☐ พร้อมจำหน่าย

☐ แปรรูปจาก เป็น

๕.๔.๑ รายได้ ต้นทุน ผลลัพธ์จากการแปรรูปสินค้า

ชื่อผลิตภัณฑ์	ราคา		จำนวนสินค้า ที่จำหน่ายต่อปี	ต้นทุนการผลิต (บาท/ชิ้น)	รายได้จากการ จำหน่ายสินค้า (บาท/ปี)
	บาท	หน่วย			

๕.๗ แหล่งตลาดของสินค้า/ผลผลิต (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ไม่ได้ขาย/ทำไว้สำหรับบริโภค

☐ ขายเอง

☐ ตลาดนัดทั่วไป/ตลาดทั่วไปในท้องถิ่น

☐ ตลาดสีเขียว/ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่น

☐ มีหน้าร้านที่กลุ่ม/ชุมชน

☐ ออกร้านตามงาน/เทศกาล ต่าง ๆ

☐ ตลาดส่งออกต่างประเทศ (ระบุประเทศ).....

☐ ตลาดออนไลน์ (ระบุ)

☐ อื่น ๆ (ระบุ)

☐ ขายผ่านตัวแทน/พ่อค้าคนกลาง

☐ อื่น ๆ

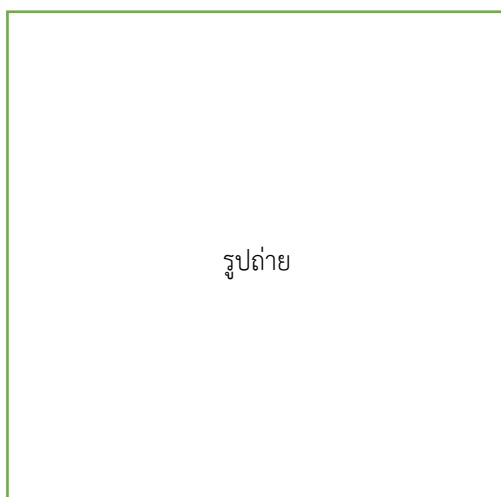
แบบเก็บข้อมูลทั่วไปพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปี ๒๕๖๖

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเพิ่มเติม
๑. ชื่อกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	
๒. ชื่อ - เบอร์โทรศัพท์ ของผู้นำ/ ผู้ประสานงานหลัก/ต้นแบบการทำเกษตร อินทรีย์ของกลุ่ม (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ ราย + พร้อมแนบรูป)	
๓. จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ (ราย)	
๔. จำนวนพื้นที่เข้าร่วมโครงการ (ไร่)	
๕. ปีที่เริ่มดำเนินการส่งเสริมเกษตร อินทรีย์	
๖. ชนิดพืชที่ส่งเสริมเป็นเกษตรอินทรีย์	
๗. มาตรฐานการผลิต/สินค้า	
๘. การตลาดปัจจุบัน	
๙. จุดเด่น ศักยภาพของพื้นที่/ชุมชน	
๑๐. หน่วยงานอื่นที่เข้ามา มีส่วนร่วมในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ระบุบทบาท)	
๑๑. ความคาดหวัง/ความต้องการของ กลุ่มในการทำเกษตรอินทรีย์	
๑๒. สรุปความต้องการสนับสนุน/ แผนพัฒนาระดับศักยภาพพื้นที่	
๑๓. หลักสูตร/ความรู้ที่ส่งเสริม ในปี ๒๕๖๖	
๑๔. ปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนในปี ๒๕๖๖	
รูปภาพกิจกรรม	
รูปภาพแปลงเกษตร	
รูปภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์	
ชื่อ - เบอร์โทรศัพท์ ของเจ้าหน้าที่ผู้ให้ ข้อมูล	

ข้อมูล ณ วันที่

โครงการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ข้าว) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ชื่อ - สกุล	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาวสกุล..... เลขบัตรประจำตัวประชาชน - - -
ที่อยู่	บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ)	
รหัสสมาชิก	

การเข้าร่วมโครงการ

☐ ปี ๒๕๖๑
 ☐ ปี ๒๕๖๒
 ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้อตกลงการสมัครเข้า

ร่วมโครงการส่งเสริม

รูปภาพ

เกษตรอินทรีย์ ปี.....
และประวัติฟาร์ม

ชื่อ - สกุล

☐ นาย ☐ นาง ☐

นางสาว

เลขบัตรประจำตัวประชาชน ☐-☐☐☐☐☐-☐☐☐☐☐☐-☐☐-☐ วัน/เดือน/ปี เกิด.....

ที่อยู่

เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์

เบอร์โทรศัพท์

☐ มือถือ.....

☐ บ้าน/อื่น ๆ

เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ.....

.....

.....

.....

สินค้าหลัก (ระบุ).....

.....

พื้นที่ถือครองการเกษตร (ระบุพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรทั้งหมดในปัจจุบัน)

๑. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

☐ ตัวเอง

☐ ญาติ

☐ เช่า

การจัดการ

☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า

☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

☐ ทำนา ☐ สระน้ำ

☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง

☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี.....สารเคมี.....

๒. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่ ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๓. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๔. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๕. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๖. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

☐ น้ำฝน ☐ สระน้ำ ☐ ห้วย ☐ คลอง ☐ บึง ☐ หนอง ☐ อื่น ๆ.....

ข้าพเจ้าขอสมัครเข้าร่วม “โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน”

ของกลุ่ม.....

และยินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดต่อไปนี้

- ๑) ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่โครงการกำหนด
- ๒) ยินยอมให้ผู้ตรวจจากโครงการฯ และจากหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ เข้าตรวจสอบในพื้นที่การเกษตรทุกแปลง ตลอดจนสถานที่เก็บเครื่องมือ สถานที่เก็บผลผลิต และที่พัก โดยทางผู้ตรวจจากโครงการฯ และหน่วยตรวจรับรอง ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า
- ๓) จัดทำเอกสารประกอบการผลิต เช่น รายงานการผลิต บัญชีขาย บัญชีซื้อปัจจัยการผลิต บัญชีฟาร์มและ/หรือ บัญชีการผลิต รวมทั้งยินยอมให้ผู้ตรวจ ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการประกอบการเหล่านี้
- ๔) แจ้งให้โครงการฯ ทราบโดยทันที ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการผลิต เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิต ชนิดพืชที่ปลูกและขอรับรอง รวมทั้งการละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของข้าพเจ้า
- ๕) ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและระเบียบอื่น ๆ ที่ทางโครงการได้กำหนดขึ้นภายหลัง

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดเงื่อนไขข้างต้นแล้วและยอมรับข้อกำหนดต่าง ๆ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้

ลงชื่อ ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../เดือน...../พ.ศ.

การวาดผังแปลง

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน
แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน
แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน แหล่งน้ำ ระบบ
อินทรีย์/เคมี

ระบุ ทิศทางน้ำไหล
แหล่งน้ำที่ใช้ทำเกษตร
พืชบนคันนา
อื่นๆ

ลงชื่อ.....สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

(.....)

วันที่ (วาดผัง)...../เดือน...../พ.ศ.

การวัดผังแปลง

ลงชื่อ.....สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

(.....)

วันที่ (วัดผัง)...../เดือน...../พ.ศ.

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS สายใยออร์แกนิก (ข้าว)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑. แปลงนาทุกแปลงต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ในปีแรกอนุญาตให้ทำนาที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ได้ในบางแปลง แต่ในปีถัดไปต้องเปลี่ยนเป็นนาเกษตรอินทรีย์ทุกแปลง
๒. ข้าวที่ปลูกในแปลงเกษตรเคมีจะต้องเป็นข้าวคนละสายพันธุ์หรือคนละรุ่นกับที่ปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นเกษตรกรที่เข้าโครงการในปีแรกตามข้อ ๑. แต่เกษตรกรจะต้องจัดแยกผลผลิตในช่วงเก็บเกี่ยว นวด และจัดเก็บข้าวเปลือกแต่ละสถานะได้
๓. นาข้าวมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ ๑๒ เดือน ผลผลิตของข้าวที่ปลูกหลังจากพ้นระยะปรับเปลี่ยน จึง
๔. ถือว่าเป็นข้าวเกษตรอินทรีย์
๕. แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องแยกจากแปลงเคมีอย่างชัดเจน และอยู่ห่างกันไม่ต่ำกว่า ๑ เมตร
๖. ห้ามเกษตรกรเปลี่ยนการผลิตระหว่างระบบอินทรีย์และระบบเกษตรเคมีกลับไปกลับมา
๗. แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ถ้าแปลงข้างเคียงฉีดพ่นสารเคมี แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันลม โดยปลูกพืชที่มีความสูงกว่าพืชเคมีแปลงข้างเคียงและต้องไม่ใช่พืชชนิดเดียวกันกับที่ขอการรับรอง โดยพืชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพืชอินทรีย์
๘. ห้ามเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้าหรือคลุมหญ้า ฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด
๙. ห้ามใช้เครื่องมือการเกษตรที่มีความเสี่ยงปนเปื้อนสารเคมีในแปลงเกษตรอินทรีย์ เช่น ถังฉีดสาร กำจัดแมลง ที่ใช้ทั้งฉีดสารเคมีและใช้ฉีดสมุนไพรในแปลงอินทรีย์
๑๐. ห้ามใช้พืชที่มีการดัดแปลงตัดแต่งพันธุกรรม หรือ พืชที่เรียกว่า จีเอ็มโอ (GMOs) ในแปลงอินทรีย์
๑๑. ห้ามคลุมสารเคมีกำจัดแมลงและเชื้อรากับเมล็ดหรือกล้าพันธุ์ก่อนปลูก
๑๒. ในกรณีซื้อหรือได้รับแจกเมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้นำเมล็ดมาล้างน้ำสะอาดก่อนแช่เมล็ดหรือนำไปปลูกและให้น้ำล้างสารเคมีไปทิ้งในบริเวณที่ไม่ปนเปื้อนกับแปลงเกษตรอินทรีย์
๑๓. ห้ามใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มียี่ห้อทางการค้า ก่อนที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
๑๔. เกษตรกรต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสาน โดยการใช้ร่วมกันระหว่างปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด
๑๕. ห้ามใช้ซีซีไถจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบกรงตับ ในแปลงเกษตรอินทรีย์ อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะซีซีไถจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบปล่อยฝูง
๑๖. ห้ามใช้อุจจาระของคนมาเป็นปุ๋ย
๑๗. ห้ามเผาทำลายตอซัง ในแปลงแปลงอินทรีย์ทุกแปลงไม่ว่ากรณีใดก็ตาม
๑๘. เกษตรกรต้องสร้างระบบนิเวศให้มีความหลากหลายในแปลงเกษตรอินทรีย์
๑๙. ในการนวดข้าวเปลือกอินทรีย์ด้วยเครื่องนวด เกษตรกรต้องแยกผลผลิตกระสอบแรกออกโดยผลผลิตกระสอบแรกนี้จะไม่ถือว่าเป็นผลผลิตข้าวเปลือกเกษตรอินทรีย์เพราะเป็นข้าวเปลือกล้างเครื่องนวด
๒๐. ถูหรือกระสอบที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องระบุชื่อผู้ผลิต รหัสสมาชิก สถานะผลผลิตทุกครั้ง
๒๑. ต้องระมัดระวังไม่นำผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ไปปะปนกับผลผลิตที่ไม่ใช่จากแปลงเกษตรอินทรีย์ ในทุกขั้นตอนของการจัดการผลผลิต
๒๒. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการฯจะต้องเข้าร่วมประชุมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการฯ ทุกครั้ง

ที่มา : นายวิฑูรย์ เรืองเลิศปัญญากุล

แบบสำรวจข้อมูลก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

แบบสำรวจด้าน ☐ พืช ☐ ปศุสัตว์ ☐ ประมง

๑. ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ นาย/นาง/นางสาว.....สกุล.....

หมายเลขบัตรประชาชน.....

๑.๒ ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....เบอร์โทรศัพท์.....

๑.๓ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

แรงงานเกษตรกรในครัวเรือน.....บาท

รายได้รวมต่อครัวเรือน.....บาท/เดือน

๒. มีที่ดินจำนวน.....แปลง

๒.๑ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระวางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๒.๒ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระวางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๒.๓ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระวางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๓. ปัจจัยการผลิต

๓.๑ ปุ๋ยเคมีสูตร.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ปุ๋ยเคมีสูตร.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

๓.๒ ปุ๋ยอินทรีย์ได้จาก.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ใช้กับพืช.....

ปุ๋ยอินทรีย์ได้จาก.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๓ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

๓.๓.๑ ยาฆ่าแมลงที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

ยาฆ่าแมลงที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๓.๒ ยาฆ่าหญ้าที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

ยาฆ่าหญ้าที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๔ สารเร่งการเจริญเติบโตที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

สารเร่งการเจริญเติบโตที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๔. พันธุ์พืชที่ใช้

๔.๑ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๒ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๓ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๔ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๕. ต้นทุนการผลิต (ด้านพืช)

๕.๑ ค่าเมล็ดพันธุ์.....บาท/กก.

๕.๒ ค่าเตรียมดิน.....บาท/ไร่

๕.๓ ค่าปุ๋ย.....บาท/กก.

๕.๔ ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช.....บาท/ไร่

๕.๕ ค่าแรงงานในการผลิต.....บาท/กก.

๕.๖ ค่าเก็บเกี่ยว.....บาท/ไร่

๕.๗ อื่น ๆ.....บาท/ไร่

๖. พันธุ์สัตว์ที่ใช้ (ด้านประมงและปศุสัตว์)

๖.๑ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๖.๒ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๖.๓ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๗. ค่าเวชภัณฑ์.....บาท/.....

๘. ผลผลิต กก./ไร่

๙. ความเสี่ยงจากแปลงข้างเคียงที่มีการปนเปื้อนเข้ามาในแปลง

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่มี

สาเหตุมาจาก.....

๑๐. แหล่งที่มาของน้ำ

☐ ชลประทาน ☐ บ่อน้ำที่ขุดเอง ☐ แหล่งน้ำธรรมชาติ ☐ บ่อน้ำบาดาล ☐ ไม่มี

๑๑. ตลาดขายสินค้า ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)

๑๒. ปัญหาที่พบ ☐ ไม่มี ☐ น้ำท่วม ☐ ฝนแล้ง ☐ โรค/แมลง ☐ ไม่มีตลาดขายสินค้า ☐ อื่นๆ

๑๓. จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตรอินทรีย์

ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่ ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่

ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่ ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่

๑๔. ข้อกังวลที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

๑.

๒.

๓.

๑๕. ความคาดหวังในการทำเกษตรอินทรีย์

๑.

๒.

๓.

๑๖. ประเภทการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

☐ PGS ☐ Bioagcert ☐ Ecocert ☐ BCS ☐ IMO-Control ☐ มกท. ☐ มกอช. ☐ มอน.

☐ ยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน ☐ อื่นๆ

ผู้เก็บข้อมูล.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แผนการผลิตเกษตรอินทรีย์ประจำปี พ.ศ.

ชื่อเกษตรกร ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัสสมาชิก
ข้อมูลแปลงเกษตรของเกษตรกร __ เหมือน __ เปลี่ยนแปลงไปจากประวัติฟาร์ม	

ลำดับ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ชื่อแปลง	ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ ชนิดพืชที่ปลูก (ชนิด-ไร่)	ระบบการผลิตเกษตรเคมี ชนิดพืชที่ปลูก (ชนิด-ไร่)	รวมพื้นที่ (ไร่)
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					

ปัจจัยการผลิตที่คาดว่าจะใช้ในปืนี้

ปัจจัยการผลิต	จากแหล่งใด	ปริมาณ (กก.)
๑. เมล็ดพันธุ์		
๒. ปุ๋ยพืชสด (ระบุชนิด.....)		
๓. ปุ๋ยหมัก (ผลิตจาก.....)		
๔. ปุ๋ยคอก (มูลวัว)		
๕. ปุ๋ยคอก (มูลไก่)		
๖.		
๗.		

ผลผลิตพืชที่ขอการรับรองและปริมาณที่เก็บเกี่ยวได้ในปีที่ผ่านมา

ลงชื่อ ผู้ขอรับรอง
(.....)
วันที่.....

ชื่อเกษตรกร

นามสกุล.....

วัน/เดือน/ปี	ชนิดปัจจัยการผลิต	แหล่งที่มา	ปริมาณ (กิโลกรัม)

[illegible]

บันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต ประจำปี พ.ศ. (ต่อ)

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เก็บเกี่ยวในปี	ปริมาณผลผลิต	
	จำนวน	หน่วย
๑.		
๒.		
๓.		
๔.		
๕.		
๖.		

ลงชื่อ ผู้บันทึก
(.....)
วันที่.....

แบบสรุปผลการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กลุ่ม.....

สรุปผลพิจารณาการรับรอง และ แจ้งผลการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ชื่อเกษตรกร	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัสสมาชิก	
ที่อยู่	บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....	วัน/เดือน/ปี ที่รับรอง	
ชื่อผู้ตรวจ	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจ	
ผลการพิจารณา: เงื่อนไขการรับรอง			
พื้นที่ที่รับรอง/ไม่รับรอง		ระยะปรับเปลี่ยนเริ่มต้นถึงสิ้นสุด	
รวมพื้นที่เกษตรอินทรีย์		พืชที่รับรอง	
ข้อเสนอแนะ			
ประมาณการผลผลิต			

ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารายงานสรุปการพิจารณา รับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ถูกต้องและครบถ้วน	ลงชื่อ (เจ้าหน้าที่พิจารณาการรับรองระบบควบคุมภายใน) วันที่.....
--	---

กลุ่ม.....

ชื่อผู้ผลิต	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัส	
ผู้ตรวจ	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	แปลงที่ ตรวจ	
ประเภท การตรวจ	☐ ตรวจประจำปีครั้งที่ ☐ ตรวจโดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า ☐ ตรวจติดตามพิเศษ	วันที่ตรวจ	
		เวลาที่ตรวจ	เริ่มน. เสร็จน.
ผู้ที่ให้ข้อมูลระหว่างตรวจฟาร์ม		- สมาชิกผู้ผลิตเอง ☐ นาย ☐ นาง ☐ น.ส. - ผู้อื่น เกี่ยวข้องเป็น กับสมาชิกผู้ผลิต	

บันทึกปัจจัยการผลิต	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ บันทึกครบถ้วน ☐ ต้องปรับปรุง
เอกสารอื่น ๆ.....(ระบุ).....	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ บันทึกครบถ้วน ☐ ต้องปรับปรุง
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	☐ มี ☐ ไม่มี	

☐ ข้อมูลเหมือนกับที่ระบุในแผนการผลิตประจำปี ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

☐ ข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปจากข้อมูลในแผนการผลิตประจำปี ดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิด มาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ต้อง ปรับปรุง หรือผิด มาตรฐาน
๑. เมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิต ๑.๑) ห้ามเกษตรกรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้าหรือคลุ่หญ้า ฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๒) ห้ามใช้เครื่องมือการเกษตรปะปนกัน เช่น ถังฉีดสารเคมี ไปฉีดสมุนไพรในแปลงอินทรีย์	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๓) ห้ามใช้พืชที่มีการตัดแปลงตัดแต่งพันธุกรรม	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๔) ห้ามคลุกสารเคมีกำจัดแมลงและเชื้อรากับเมล็ดหรือ กล้าพันธุ์ก่อนปลูก	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๕) ในกรณีที่ซื้อหรือได้รับแจกเมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุก สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ให้นำเมล็ดมาล้างน้ำสะอาด ก่อนแช่ เมล็ด หรือนำไปปลูก และให้นำน้ำล้างสารเคมีไปทิ้งในบริเวณ ที่ไม่ปนเปื้อนกับแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๖) ห้ามใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มียี่ห้อทางการค้า ก่อนที่ได้รับ อนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๗) เกษตรกรจะต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสานสลับกัน ระหว่างปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๘) ห้ามใช้ขี้ไก่จากฟาร์มที่เลี้ยงแบบกรงต้อนมาเป็นปุ๋ยใน แปลงเกษตรอินทรีย์ อนุญาตให้ใช้ขี้ไก่พื้นบ้าน หรือขี้ไก่จาก ฟาร์มที่เลี้ยงแบบปล่อยได้	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	
๑.๙) ห้ามใช้อุจจาระของคนมาเป็นปุ๋ย	☐ ดี ☐ ปรับปรุง ☐ ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิด มาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ต้อง ปรับปรุง หรือผิด มาตรฐาน
๒. การรักษาสิ่งแวดล้อม-นิเวศเกษตร ๒.๑) ห้ามเผาทำลายตอซัง ในแปลงแปลงอินทรีย์ทุกแปลงไม่ว่ากรณีใดก็ตาม	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๒.๒) เกษตรกรต้องสร้าง ระบบนิเวศให้มีความหลากหลายในแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๓. การป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีการเกษตร ๓.๑) แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องแยกจากแปลงเคมีให้ชัดเจน และอยู่ห่างกันไม่ต่ำกว่า ๑ เมตร	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๓.๒) เกษตรกรไม่เปลี่ยนการผลิระหว่างแปลงอินทรีย์และแปลงเคมีกลับไปกลับมา	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๓.๓) แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ถ้าแปลงข้างเคียงฉีดพ่นสารเคมีแปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชนโดยปลูกพืชที่มีความสูงกว่าพืชเคมีแปลงข้างเคียง	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๔. ระบบการผลิตโดยรวม ๔.๑) แปลงนาทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นเกษตรกรที่เข้าโครงการเกษตรอินทรีย์ในปีแรก	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๔.๒) ข้าวที่ปลูกในแปลงเกษตรเคมีจะต้องเป็นข้าวคนละสายพันธุ์หรือคนละรุ่นกับที่ปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นเกษตรกรที่เข้าโครงการในปีแรก ในกรณียกเว้น เกษตรกรจัดแยกผลผลิตในช่วงเก็บเกี่ยว นวด และจัดเก็บข้าวเปลือกแต่ละสถานะได้	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิดมาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ ต้องปรับปรุง หรือ ผิดมาตรฐาน
๕. การจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ๕.๑) การนวดข้าวเปลือกอินทรีย์ด้วยเครื่องนวดเกษตร จะต้องแยกผลผลิตกระสอบแรกออก โดยผลผลิตกระสอบ แรกนี้จะไม่ถือว่าเป็นผลผลิตข้าวเปลือกเกษตรอินทรีย์เพราะ เป็นข้าวเปลือกข้างเครื่องนวด	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๒) ถังกระสอบที่นำมาใส่ผลผลิตผลผลิตเกษตรอินทรีย์ จะต้องเป็นถังกระสอบที่สะอาดไม่มีความเสี่ยงในการปนเปื้อน กับสารเคมีทุกชนิด ห้ามใช้ถังกระสอบปุ๋ยเคมีมาใช้บรรจุ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยเด็ดขาด	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๓) ถังหรือกระสอบที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้อง ระบุชื่อผู้ผลิต รหัสสมาชิก สถานะผลผลิตทุกครั้ง	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๔) ต้องระมัดระวังอย่านำผลผลิตจากแปลงเกษตรอินทรีย์ จะต้องไปปะปนกับผลผลิตที่ไม่ใช่จากแปลงเกษตรอินทรีย์ ใน ทุกขั้นตอนของการจัดการผลผลิต	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๕) การรับค่าเช่านาเป็นผลผลิตเกษตรเคมีหรือผลผลิต อินทรีย์ที่ทำให้เกิดคู่ขนาน ในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บ เกี่ยว	- ไม่มี - มี คือ	อธิบายการจัดแยกผลผลิต
๖. อื่น ๆ ๖.๑) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการจะต้องเข้าร่วมประชุม หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการทุกครั้ง	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน
กลุ่ม.....

๔. อธิบายแนวกั้นชน

	ตะวันออก	ตะวันตก	เหนือ	ใต้
แปลงที่ ๑				
แปลงที่ ๒				
แปลงที่ ๓				
แปลงที่ ๔				
แปลงที่ ๕				

สรุปประเมินแนวกั้นชนที่มีความเสี่ยง

๕. ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ (ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช)

--

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๖. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรเข้าใจหลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์หรือไม่	☐ 😊 ดี ☐ 😐 ปานกลาง ☐ 😞 น้อย	(อธิบายในกรณีที่ต้องปรับปรุง)
เกษตรกรเข้าใจข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการหรือไม่	☐ 😊 ดี ☐ 😐 ปานกลาง ☐ 😞 น้อย	

๗. การตรวจของระบบควบคุมภายใน

- แปลงเกษตรอินทรีย์ทุกแปลง - แนวกันชนของแปลงเกษตรอินทรีย์ทุกแปลง - แปลงเกษตรเคมีทุกแปลง - สถานที่เก็บเครื่องมือการเกษตร - ที่เก็บปัจจัยการผลิต - ที่เก็บผลผลิต	(อธิบายเพิ่มเติม ในกรณีที่ไม่ได้ไปตรวจ)
---	---

ผู้ตรวจลงชื่อ	เกษตรกรลงชื่อ
---------------	---------------

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มในการพิจารณารับรอง

การรับรอง/เงื่อนไข	
ระยะปรับเปลี่ยนของแต่ละแปลง (เริ่มต้น-สิ้นสุด)	
พืชที่รับรอง	

โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ผัก,ผลไม้)
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ชื่อ - สกุล	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาวสกุล..... เลขบัตรประจำตัวประชาชน ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ - ☐ ☐ ☐
ที่อยู่	บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน..... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ)	
รหัสสมาชิก	

การเข้าร่วมโครงการ

☐ ปี ๒๕๖๑ ☐ ปี ๒๕๖๒ ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้อตกลงการสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ปี.....
และประวัติฟาร์ม

☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว

เลขบัตรประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□ วัน/เดือน/ปี เกิด.....

เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์

☐ **ข้อคิด**.....

☐ บ้าน/อื่น ๆ

เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ.....

สินค้าหลัก (ระบุ).....

พื้นที่ถือครองการเกษตร (ระบุพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรทั้งหมดในปัจจุบัน)

๑. แปลง.....เลขระหว่าง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

การใช้ประโยชน์

☐ ทำนา ☐ สระน้ำ

☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง

☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๒. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่ ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๓. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๔. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๕. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

- ☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

- ☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

- ☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

๖. แปลง.....เลขระวาง.....พื้นที่ (ไร่-งาน-วา).....ไร่

ชื่อพื้นที่.....

กรรมสิทธิ์

☐ ตัวเอง ☐ ญาติ
☐ เช่า

การจัดการ

☐ ทำเอง ☐ ให้ผู้อื่นเช่า
☐ ไม่ใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์

☐ ทำนา ☐ สระน้ำ
☐ ป่า ☐ ที่รกร้าง
☐ บ้านพัก ☐ อื่น ๆ.....

วันที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใช้สารเคมีครั้งสุดท้ายเมื่อใด วันที่.....เดือน.....ปี..... สารเคมี.....

แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

☐ น้ำฝน ☐ สระน้ำ ☐ ห้วย ☐ คลอง ☐ บึง ☐ หนอง ☐ อื่น ๆ.....

ข้าพเจ้าขอสมัครเข้าร่วม “โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน”

ของกลุ่ม.....

และยินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดต่อไปนี้

- ๑) ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่โครงการกำหนด
- ๒) ยินยอมให้ผู้ตรวจจากโครงการฯ และจากหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ เข้าตรวจสอบในพื้นที่การเกษตรทุกแปลง ตลอดจนสถานที่เก็บเครื่องมือ สถานที่เก็บผลผลิต และที่พัก โดยทางผู้ตรวจจากโครงการและหน่วยตรวจรับรอง ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า
- ๓) จัดทำเอกสารประกอบการผลิต เช่น รายงานการผลิต บัญชีขาย บัญชีซื้อปัจจัยการผลิต บัญชีฟาร์มและ/หรือ บัญชีการผลิต รวมทั้งยินยอมให้ผู้ตรวจ ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการประกอบการเหล่านี้
- ๔) แจ้งให้โครงการฯ ทราบโดยทันที ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการผลิต เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิต ชนิดพืชที่ปลูกและขอรับรอง รวมทั้งการละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของข้าพเจ้า
- ๕) ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและระเบียบอื่น ๆ ที่ทางโครงการได้กำหนดขึ้นภายหลัง

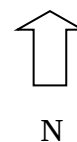
ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดเงื่อนไขข้างต้นแล้วและยอมรับข้อกำหนดต่าง ๆ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้

ลงชื่อ ผู้สมัคร

(.....)

วันที่...../เดือน...../พ.ศ.

การวาดผังแปลง

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน
แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน
แหล่งน้ำ ระบบอินทรีย์/เคมี

ใคร ทำ/ปลูก อะไร หรือถนน แหล่งน้ำ ระบบ
อินทรีย์/เคมี

ระบุ ทิศทางน้ำไหล
 แหล่งน้ำที่ใช้ทำเกษตร
 พืชบนคันนา
 อื่นๆ

ลงชื่อ.....สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

(.....)

วันที่ (วาดผัง)...../เดือน...../พ.ศ.

การวาดผังแปลง

ลงชื่อ.....สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ
(.....)

วันที่ (วาดผัง)...../เดือน...../พ.ศ.

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS สายใยออร์แกนิก (ผัก ผลไม้)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑. เกษตรกรต้องแจ้งพื้นที่เกษตรที่ตนเองครอบครองทั้งหมด ให้โครงการทราบ (ทั้งที่ทำเอง หรือให้คนอื่นทำ)
๒. แปลงผัก ผลไม้ ทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ในกรณีที่เกษตรกรมีความจำเป็นที่มีเหตุผลเหมาะสม โครงการอาจมี **ข้อยกเว้น** ให้เกษตรกรไม่ต้องปรับเปลี่ยนแปลงผักผลไม้บางแปลงเป็นเกษตรอินทรีย์
๓. ภายใน ๓ ปี แปลงผัก ผลไม้ ทุกแปลง ที่เกษตรกรทำ จะต้องปรับเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยนับจากวันแรกที่สมัครเข้าร่วมโครงการ
๔. ผัก ผลไม้ที่เป็นล้มลุก มีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ ๑๒ เดือน ผัก ผลไม้ ที่ปลูกหลังจากพ้นระยะปรับเปลี่ยน จึงถือว่าเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ส่วนไม้ผลที่เป็นพืชรู้นต้น เกษตรกรจะขายผลผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ได้ ต้องเก็บผลผลิตเมื่อผ่านระยะปรับเปลี่ยน ๑๘ เดือน
๕. แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องแยกจากแปลงเคมีให้ชัดเจน และพืชอินทรีย์ที่ปลูกต้องอยู่ห่างกันกับพืชเคมีไม่ต่ำกว่า ๑ เมตร
๖. ถ้าแปลงข้างเคียงมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมีการเกษตร เช่น ทางน้ำ ทางอากาศ จะต้องจัดทำแนวกันชน ป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง ซึ่งผลผลิตของพืชที่ปลูกตามแนวกันชน ไม่ถือว่าเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์
๗. **ห้าม**เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า หรือคลุมหญ้า ฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด และห้ามคลุกสารเคมีกำจัดแมลง และเชื้อรากับเมล็ด หรือล้าพันธุ์ก่อนปลูก
๘. **ห้าม**ใช้ถังฉีดสารเคมีร่วมกันในแปลงเกษตรเคมี และแปลงเกษตรอินทรีย์
๙. **ห้าม**ใช้พืชที่มีการดัดแปลงพันธุกรรม หรือ พืชที่เรียกว่า จีเอ็มโอ (GMO) ในแปลงเกษตรอินทรีย์
๑๐. ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีการคลุกสารเคมีทุกชนิด ยกเว้นกรณีที่ไม่ได้อนุญาตให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกสารเคมีได้ แต่จะต้องล้างเมล็ดพันธุ์ก่อนนำไปปลูก และน้ำล้างจะต้องไป ไม่ทิ้งในแปลงเกษตรอินทรีย์
๑๑. **ห้าม**ใช้ซีไคจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบกรงตับ อนุญาตให้ใช้ซีไคพื้นบ้าน หรือซีไคจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบฝูงได้
๑๒. เกษตรกรจะต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสานสลับกันระหว่างปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด
๑๓. **ห้าม**ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปัจจัยการผลิตทางการค้า ก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่โครงการ
๑๔. **ห้าม**นำผลผลิตจากแปลงที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์มาปะปนกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และต้องแยกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่ละมาตรฐาน (อินทรีย์, ปรับเปลี่ยน) ออกจากกันอย่างชัดเจน แต่เก็บเกี่ยวจนถึงขาย
๑๕. **ห้าม**ใช้กระสอบปุ๋ยเคมีมาใช้บรรจุผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยเด็ดขาด และบนถุง หรือกระสอบที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องระบุชื่อผู้ผลิต รหัสสมาชิก สถานะเกษตรอินทรีย์
๑๖. เกษตรกรจะต้องจดบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิตในแปลงเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ และปฏิบัติตามมาตรฐานโครงการที่กำหนดขึ้น และแก้ไขตามเงื่อนไขภายหลังได้
๑๗. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะต้องเข้าร่วมประชุมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ ทุกครั้ง

ที่มา : นายวิฑูรย์ เรืองเลิศปัญญากุล
ปรับปรุง : เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

แบบสำรวจข้อมูลก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

แบบสำรวจด้าน ☐ พืช ☐ ปศุสัตว์ ☐ ประมง

๑. ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ นาย/นาง/นางสาว.....สกุล.....

หมายเลขบัตรประชาชน.....

๑.๒ ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....เบอร์โทรศัพท์.....

๑.๓ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

แรงงานเกษตรกรในครัวเรือน.....บาท

รายได้รวมต่อครัวเรือน.....บาท/เดือน

๒. มีที่ดินจำนวน.....แปลง

๒.๑ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระยะทางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๒.๒ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระยะทางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๒.๓ แปลงเลขที่..... กลุ่ม/ระยะทางที่..... เนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

พิกัด UTM x..... y..... x..... y.....

x..... y..... x..... y.....

๓. ปัจจัยการผลิต

๓.๑ ปุ๋ยเคมีสูตร.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ปุ๋ยเคมีสูตร.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

๓.๒ ปุ๋ยอินทรีย์ได้จาก.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ใช้กับพืช.....

ปุ๋ยอินทรีย์ได้จาก.....จำนวน.....กก./ไร่ ราคา กก.ละ.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๓ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

๓.๓.๑ ยาฆ่าแมลงที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

ยาฆ่าแมลงที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๓.๒ ยาฆ่าหญ้าที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

ยาฆ่าหญ้าที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๓.๔ สารเร่งการเจริญเติบโตที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

สารเร่งการเจริญเติบโตที่ใช้.....จำนวน.....ไร่ ราคา.....บาท

ใช้กับพืช.....

๔. พันธุ์พืชที่ใช้

๔.๑ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๒ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๓ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๔.๔ พันธุ์..... จำนวนที่ใช้..... กก./ไร่ ได้จาก.....

๕. ต้นทุนการผลิต (ด้านพืช)

๕.๑ ค่าเมล็ดพันธุ์.....บาท/กก.

๕.๒ ค่าเตรียมดิน.....บาท/ไร่

๕.๓ ค่าปุ๋ย.....บาท/กก.

๕.๔ ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช.....บาท/ไร่

๕.๕ ค่าแรงงานในการผลิต.....บาท/กก.

๕.๖ ค่าเก็บเกี่ยว.....บาท/ไร่

๕.๗ อื่น ๆ.....บาท/ไร่

๖. พันธุ์สัตว์ที่ใช้ (ด้านประมงและปศุสัตว์)

๖.๑ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๖.๒ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๖.๓ ค่าพันธุ์สัตว์.....บาท/.....

๗. ค่าเวชภัณฑ์.....บาท/.....

๘. ผลผลิต กก./ไร่

๙. ความเสี่ยงจากแปลงข้างเคียงที่มีการปนเปื้อนเข้ามาในแปลง

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่มี

สาเหตุมาจาก.....

๑๐. แหล่งที่มาของน้ำ

☐ ชลประทาน ☐ บ่อน้ำที่ขุดเอง ☐ แหล่งน้ำธรรมชาติ ☐ บ่อน้ำบาดาล ☐ ไม่มี

๑๑. ตลาดขายสินค้า ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)

๑๒. ปัญหาที่พบ ☐ ไม่มี ☐ น้ำท่วม ☐ ฝนแล้ง ☐ โรค/แมลง ☐ ไม่มีตลาดขายสินค้า ☐ อื่นๆ

๑๓. จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตรอินทรีย์

ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่ ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่

ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่ ชนิดพืช..... จำนวน.....ไร่

๑๔. ข้อกังวลที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

๑.

๒.

๓.

๑๕. ความคาดหวังในการทำเกษตรอินทรีย์

๑.

๒.

๓.

๑๖. ประเภทการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

☐ PGS ☐ Bioagcert ☐ Ecocert ☐ BCS ☐ IMO-Control ☐ มกท. ☐ มกอช. ☐ มอน.

☐ ยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน ☐ อื่นๆ

ผู้เก็บข้อมูล.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แผนการผลิตเกษตรอินทรีย์ประจำปี พ.ศ.

ชื่อเกษตรกร ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัสสมาชิก
ข้อมูลแปลงเกษตรของเกษตรกร __ เหมือน __ เปลี่ยนแปลงไปจากประวัติฟาร์ม	

ลำดับ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ชื่อแปลง	ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ ชนิดพืชที่ปลูก (ชนิด-ไร่)	ระบบการผลิตเกษตรเคมี ชนิดพืชที่ปลูก (ชนิด-ไร่)	รวมพื้นที่ (ไร่)
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					

ปัจจัยการผลิตที่คาดว่าจะใช้ในปีนี้

ปัจจัยการผลิต	จากแหล่งใด	ปริมาณ (กก.)
1. เมล็ดพันธุ์		
2. ปุ๋ยพืชสด (ระบุชนิด.....)		
3. ปุ๋ยหมัก (ผลิตจาก.....)		
4. ปุ๋ยคอก (มูลวัว)		
5. ปุ๋ยคอก (มูลไก่)		
6.		

ผลผลิตพืชที่ขอการรับรองและปริมาณที่เก็บเกี่ยวได้ในปีที่ผ่านมา

ลงชื่อ ผู้ขอรับรอง
 (.....)
 วันที่.....

ชื่อเกษตรกร ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัสสมาชิก
--	-------------------

[illegible][illegible]

บันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต ประจำปี พ.ศ. (ต่อ)

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เก็บเกี่ยวในปี	ปริมาณผลผลิต	
	จำนวน	หน่วย
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

ลงชื่อ ผู้บันทึก
(.....)
วันที่.....

แบบสรุปผลการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กลุ่ม.....

สรุปผลพิจารณาการรับรอง และ แจ้งผลการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ชื่อเกษตรกร	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัสสมาชิก	
ที่อยู่	บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน..... ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....	วัน/เดือน/ปี ที่รับรอง	
ชื่อผู้ตรวจ	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจ	
ผลการพิจารณา: เงื่อนไขการรับรอง			
พื้นที่ที่รับรอง/ไม่รับรอง		ระยะปรับเปลี่ยนเริ่มต้นถึงสิ้นสุด	
รวมพื้นที่เกษตรอินทรีย์		พืชที่รับรอง	
ข้อเสนอแนะ			
ประมาณการผลิต			

ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารายงานสรุปการพิจารณา
รับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ถูกต้องและครบถ้วน

ลงชื่อ
(เจ้าหน้าที่พิจารณาการรับรองระบบควบคุมภายใน)
วันที่.....

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

ชื่อผู้ผลิต	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	รหัส	
ผู้ตรวจ	☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว..... นามสกุล.....	แปลงที่ ตรวจ	
ประเภท การตรวจ	☐ ตรวจประจำปีครั้งที่ ☐ ตรวจโดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า ☐ ตรวจติดตามพิเศษ	วันที่ตรวจ	
		เวลาที่ตรวจ	เริ่มน. เสร็จน.
ผู้ที่ให้ข้อมูลระหว่างตรวจฟาร์ม	- สมาชิกผู้ผลิตเอง ☐ นาย ☐ นาง ☐ น.ส. - ผู้อื่น เกี่ยวข้องเป็น กับสมาชิกผู้ผลิต		

๑. เอกสารฟาร์มที่เกษตรกรบันทึก

บันทึกปัจจัยการผลิต	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ บันทึกครบถ้วน ☐ ต้องปรับปรุง
เอกสารอื่น ๆ.....(ระบุ).....	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ บันทึกครบถ้วน ☐ ต้องปรับปรุง
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	☐ มี ☐ ไม่มี	

๒. ข้อมูลพื้นฐานการผลิต

☐ ข้อมูลเหมือนกันกับที่ระบุในแผนการผลิตประจำปี ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ☐ ข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปจากข้อมูลในแผนการผลิตประจำปี ดังนี้
--

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิด มาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ต้อง ปรับปรุง หรือผิด มาตรฐาน
๑. เมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิต ๑.๑) ห้ามใช้พืชที่มีการดัดแปลงพันธุกรรม หรือ พืชที่เรียกว่า จีเอ็มโอ (GMO) ในแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๒) ห้ามเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า หรือคลุมหญ้า ฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด และห้ามคลุกสารเคมีกำจัดแมลง และเชื้อรากับเมล็ด หรือกล้าพันธุ์ก่อนปลูก	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๓) ห้ามใช้ถังฉีดสารเคมีร่วมกันในแปลงเกษตรเคมี และ แปลงเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๔) ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีการคลุกสารเคมีทุกชนิด ยกเว้น กรณีที่หาไม่ได้อนุญาตให้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกสารเคมีได้ แต่จะต้องล้างเมล็ดพันธุ์ก่อนนำไปปลูก และน้ำล้างจะต้องไป ไม่ทิ้งในแปลงเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๕) ห้ามใช้ซีไคจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบกรงตับ อนุญาตให้ใช้ซี ไคพื้นบ้าน หรือซีไคจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบฝูงได้	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๖) เกษตรกรจะต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสานสลับกัน ระหว่างปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๑.๗) ห้ามใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปัจจัยการผลิตทางการค้า ก่อน ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่โครงการ	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิด มาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ต้อง ปรับปรุง หรือผิด มาตรฐาน
๒. การป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีการเกษตร ๒.๑) แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องแยกจากแปลงเคมีให้ชัดเจน และพืชอินทรีย์ที่ปลูกต้องอยู่ห่างกันกับพืชเคมีไม่ต่ำกว่า ๑ เมตร	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๒.๒) ถ้าแปลงข้างเคียงมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมี การเกษตร เช่น ทางน้ำ ทางอากาศ จะต้องจัดทำแนวกันชน ป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง ซึ่งผลผลิตของพืชที่ปลูกตามแนวกันชน ไม่ถือว่าเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๓. ระบบการผลิตโดยรวม ๓.๑) ภายใน ๓ ปี แปลงผัก ผลไม้ ทุกแปลง ที่เกษตรกรทำ จะต้องปรับเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยนับจากวันแรกที่สมัครเข้าร่วมโครงการ	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๓.๒) ผัก ผลไม้ที่เป็นล้มลุก มีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ ๑๒ เดือน ผัก ผลไม้ ที่ปลูกหลังจากพ้นระยะปรับเปลี่ยน จึงถือว่าเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ส่วนไม้ผลที่เป็นพืชยืนต้น เกษตรกรจะขายผลผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ได้ ต้องเก็บผลผลิตเมื่อผ่านระยะปรับเปลี่ยน ๑๘ เดือน	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๓. การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	ดี / ปรับปรุง / ผิดมาตรฐาน	อธิบายในกรณีที่ ต้องปรับปรุง หรือ ผิดมาตรฐาน
๔. การจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ๔.๑) ห้ามนำผลผลิตจากแปลงที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์มาปะปนกับผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และต้องแยกผลผลิตเกษตรอินทรีย์แต่ละมาตรฐาน (อินทรีย์, ปรับเปลี่ยน) ออกจากกันอย่างชัดเจน แต่เก็บเกี่ยวจนถึงขาย	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๔.๒) ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีมาใช้บรรจุผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยเด็ดขาด และบนถุง หรือกระสอบที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องระบุชื่อผู้ผลิต รหัสสมาชิก สถานะเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕. อื่น ๆ ๕.๑) เกษตรกรต้องแจ้งพื้นที่เกษตรที่ตนเองครอบครองทั้งหมด ให้โครงการทราบ (ทั้งที่ทำเอง หรือให้คนอื่นทำ)	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๒) แปลงผัก ผลไม้ ทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรอินทรีย์ ในกรณีที่เกษตรกรมีความจำเป็นที่มีเหตุผลเหมาะสม โครงการอาจมี ข้อยกเว้น ให้เกษตรกรไม่ต้องปรับเปลี่ยนแปลงผักผลไม้บางแปลงเป็นเกษตรอินทรีย์	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๓) เกษตรกรจะต้องจดบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิตในแปลงเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้ และปฏิบัติตามมาตรฐานโครงการที่กำหนดขึ้น และแก้ไขตามเงื่อนไขภายหลังได้	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	
๕.๔) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกจะต้องเข้าร่วมประชุมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ ทุกครั้ง	☐ 😊 ดี ☐ 😞 ปรับปรุง ☐ 😡 ผิดมาตรฐาน	

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๔. อธิบายแนวกั้นชน

	ตะวันออก	ตะวันตก	เหนือ	ใต้
แปลงที่ ๑				
แปลงที่ ๒				
แปลงที่ ๓				
แปลงที่ ๔				
แปลงที่ ๕				

สรุปประเมินแนวกั้นชนที่มีความเสี่ยง

๕. ปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ (ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช)

--

รายงานการตรวจฟาร์มของระบบควบคุมภายใน

กลุ่ม.....

๖. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรเข้าใจหลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์หรือไม่	☐ 😊 ดี ☐ 😐 ปานกลาง ☐ 😞 น้อย	(อธิบายในกรณีที่ต้องปรับปรุง)
เกษตรกรเข้าใจข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการหรือไม่	☐ 😊 ดี ☐ 😐 ปานกลาง ☐ 😞 น้อย	

๗. การตรวจของระบบควบคุมภายใน

- แปลงเกษตรอินทรีย์ทุกแปลง - แนวกันชนของแปลงเกษตรอินทรีย์ทุกแปลง - แปลงเกษตรเคมีทุกแปลง - สถานที่เก็บเครื่องมือการเกษตร - ที่เก็บปัจจัยการผลิต - ที่เก็บผลผลิต	(อธิบายเพิ่มเติม ในกรณีที่ไม่ได้ไปตรวจ)
---	---

ผู้ตรวจลงชื่อ	เกษตรกรลงชื่อ
---------------	---------------

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มในการพิจารณารับรอง

การรับรอง/เงื่อนไข	
ระยะปรับเปลี่ยนของแต่ละแปลง (เริ่มต้น-สิ้นสุด)	
พืชที่รับรอง	

